

วิทยาลัยชุมชน :
รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา
เล่มที่ 2/2

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรื

คำนำ

สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ได้บัญญัติสิทธิด้านการศึกษาของประชาชน ให้ “บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ตลอดจนแนวนโยบายและมาตรการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานและการดำเนินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ดำเนินการต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน ทำให้แนวโน้มจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ส่งผลให้ความต้องการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มสูงขึ้น จากการประมาณการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คาดว่าจำนวนผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในระบบโรงเรียนจะเพิ่มขึ้นจาก 511,000 คน ในปี 2544 เป็น 692,000 คน ในปี 2549 และ 919,000 คน ในปี 2554 ตามลำดับ ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับทั้งของรัฐและเอกชนสามารถรองรับนักศึกษาเข้าใหม่ ทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญาตรีได้ในปัจจุบันประมาณปีละ 420,000 คน ส่งผลให้ต้องแสวงหารูปการจัดการอุดมศึกษา ที่สามารถรองรับความต้องการที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมากดังกล่าว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในฐานะ
หน่วยงานนโยบายและวางแผนการศึกษาของประเทศ ได้
พิจารณาเห็นว่า การพัฒนารูปแบบอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา
น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถรองรับการขยายตัวของความ
ต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาได้ จึงได้สนับสนุนให้มีการ
ศึกษาวิจัยเรื่อง **วิทยาลัยชุมชน : รูปแบบสถาบันอุดมศึกษา
ระดับต่ำกว่าปริญญา** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและ
ปัญหาอุปสรรคการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของ
หน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศ ในปัจจุบัน ศึกษารูปแบบของต่าง
ประเทศ และเสนอแนวทางการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา
ที่เหมาะสมกับประเทศไทย และเื้อื่อต่อการกระจายโอกาสทางการ
ศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างเสมอภาค รวมทั้งการพัฒนาระบบ
อุดมศึกษาโดยรวม ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

รายงานวิจัยนี้ นับว่าเป็นผลส่วนหนึ่งจากโครงการวิจัยเชิง
นโยบาย เพื่อการปฏิรูประบบอุดมศึกษาไทย ภายใต้โครงการ
ประชุมโต๊ะกลมไทย - สหรัฐ เรื่อง “การจัดการศึกษาด้าน
วิทยาศาสตร์และการปฏิรูประบบอุดมศึกษา” ซึ่งมีศาสตราจารย์
ดร. สิบปนนท์ เกตุทัต เป็นประธานกรรมการอำนวยการ และ
ดร. กฤษณพงศ์ กีรติกร เป็นผู้อำนวยการโครงการวิจัยเชิง
นโยบายเพื่อการปฏิรูประบบอุดมศึกษา เมื่อดำเนินการวิจัยแล้ว
เสร็จ ได้นำเสนอผลการวิจัยเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องรวม 2 ครั้ง ครั้งแรก ในการประชุมโต๊ะกลมไทย - สหรัฐ

(3)

ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 7 - 9 มกราคม 2544 ณ โรงแรม อิมพีเรียล ควีนส์ปาร์ค และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และครั้งที่ 2 ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง วิทยาลัยชุมชน : รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาสำหรับประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2544 ณ ห้องกรุงเทพฯ โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพมหานคร ผู้เข้าสัมมนาซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงาน ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นอย่างมาก

สำนักงานฯ ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต ประธานกรรมการอำนวยการโครงการประชุมโต๊ะกลม ไทย - สหรัฐ ดร. กฤษณพงศ์ กีรติกร ผู้อำนวยการโครงการวิจัยเชิงนโยบายเพื่อปฏิรูประบบอุดมศึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร. ทองอินทร์ วัชโรทัย และคณะ จากมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานเรื่อง “วิทยาลัยชุมชน : รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา” ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศไทย การศึกษาค้นคว้า อ้างอิง และการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป

๕๐ ๖๖ —
๖

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. ที่มาของงานวิจัย

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จัดการศึกษาเป็น 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาแยกเป็น 2 ระดับ เช่นกันคือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา โดยจัดโครงสร้างการบริหารให้สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาอยู่ในการดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เมื่อการปฏิรูปการศึกษามีผลบังคับ จะทำให้มีผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในจำนวนที่ทวีขึ้น ประมาณการว่า เมื่อสิ้นแผน 9, 10 และ 11 จะมีผู้สำเร็จการศึกษา (สกศ. 2542) 990,000 คน 1,350,000 คน และ 1,780,000 คน ตามลำดับ ในจำนวนนี้ มีส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ทั้งระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา ประมาณปีละ 200,000 คน จึงเป็นที่มาของงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบและโครงสร้างสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เพื่อเป็นสถาบันท้องถิ่นที่จะรองรับและเปิดโอกาสในการศึกษาต่อของชุมชน

2. สภาพการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา (สอตป.) ของประเทศไทยในปัจจุบัน

การจัดสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในปัจจุบัน มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก คือ กระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย โดยกำกับดูแลการจัดการศึกษาระดับนี้ของหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบทั้งของรัฐและเอกชน นอกจากนี้ก็มีหน่วยงานอื่น ๆ จัดการศึกษาระดับนี้ ในรูปแบบของวิชาชีพเฉพาะทาง เพื่อสนองความต้องการกำลังคนของหน่วยงานหลักสูตรของทุกสถาบันที่จัดการศึกษาระดับนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นหลักสูตรวิชาชีพและจัดสอนหลักสูตรควบคู่กับหลักสูตรระดับอื่น ทั้งหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาและหลักสูตรอุดมศึกษาระดับปริญญา ทั้งนี้ ยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่จะอนุญาตให้มีการจัดตั้งสถาบันเพื่อทำการจัดสอนหลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาเป็นการเฉพาะ สำหรับสถานศึกษาเอกชนที่จัดสอนหลักสูตรระดับนี้ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2525 ก็กำหนดให้เรียกชื่อเป็นโรงเรียน จะเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ส่วนสถานที่ตั้งของสถานศึกษาระดับนี้ที่มีเปิดสอนอยู่ ทั้งของรัฐและเอกชนก็ล้วนแล้วแต่จัดตั้งอยู่ในตัวเมืองเป็นหลัก ในบางจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษาที่มีไซ้ตัวเมืองส่วนใหญ่จะยังไม่มีสถานศึกษาระดับนี้

3. ข้อคิดจากการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ

การจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในต่างประเทศ มีโครงสร้างการจัดที่คล้ายคลึงกัน คือ ใช้เวลา 1 - 3 ปี ในการศึกษา หลักสูตรที่จัดมีทั้งสายสามัญ วิชาชีพ และวิชาเฉพาะทาง ภายใต้การควบคุมมาตรฐานของรัฐและมีการประกันคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดมี ทั้งของรัฐและเอกชน ทำให้มีการบริหารบุคลากรที่แตกต่างกันไป ตามสังกัด ในขณะที่การจัดสรรงบประมาณขึ้นกับฐานะทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลและจุดเน้นทางการศึกษา ในส่วนของการ เทียบโอนการศึกษาซึ่งถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาระดับนี้มี หลากหลายรูปแบบ โดยมุ่งเน้นให้การศึกษาต่อในระดับปริญญา มีคุณภาพและเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ แต่ละประเทศยัง คำนึงถึงผลสำเร็จของการจัดการศึกษาระดับนี้ จึงให้ความสำคัญ กับความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง คือ สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ผลิตผู้เรียน สถาบันอุดมศึกษาที่ จะรับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อ ภาคเอกชนที่จะเข้ามามีบทบาทใน การจัดการศึกษา และค่านิยมที่ถูกต้องและเหมาะสมของชุมชน ต่อการศึกษาระดับนี้

4. ข้อเสนอเกี่ยวกับประเภท การจัดตั้งและโครงสร้าง และระบบบริหาร

4.1 ประเภทของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาใน อนาคตจำแนกตามองค์กรรับผิดชอบได้ 4 ประเภท คือ 1) สถาบันของรัฐซึ่งมีองค์กรรับผิดชอบคือกระทรวงการศึกษาฯ และกระทรวงอื่น ๆ 2) สถาบันขององค์กรปกครองท้องถิ่น 3) สถาบันของมหาวิทยาลัย และ 4) สถาบันของเอกชน

4.2 รูปแบบและแนวทางการศึกษา

4.2.1 สถาบันของรัฐภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการศึกษาฯ อาจจัดตั้งโดยการปรับวิทยาลัยของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันให้อยู่ภายใต้โครงสร้างระบบบริหารเดียวกัน แล้วขยายการจัดหลักสูตรให้หลากหลาย ทั้งให้ครอบคลุมวิชาการและวิชาชีพ และทั้งหลักสูตรที่จบในตัวเองและหลักสูตรเพื่อการศึกษาต่อระดับปี 3 และ ปี 4 ในสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในวิชาชีพบางอย่างที่ได้รับการยอมรับหรือสถาบันที่จัดสอนวิชาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติอาจให้มีสภาพเป็นวิทยาลัยเฉพาะวิชาชีพก็ได้ ส่วนเขตพื้นที่การศึกษาที่ยังมิได้มีสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา อยู่เลยอาจจัดตั้งสถาบันระดับนี้ ขึ้นให้เป็นส่วนขยายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (high school extension) โดยใช้สถานที่

และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นสถานที่จัดตั้ง และในเขตพื้นที่การศึกษาหนึ่งควรมีสถาบันอุดมศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาของรัฐเพียงแห่งเดียว

ด้านสถาบันของรัฐภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอื่น อาจจัดตั้งในรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง เพื่อผลิตกำลังคนสนองความต้องการของหน่วยงานเจ้าสังกัด

4.2.2 สถาบันขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีความพร้อมและเป็นความต้องการของท้องถิ่น อาจจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาได้ในรูปแบบของสถาบันที่จัดสอนเฉพาะวิชาชีพ หรือสถาบันที่จัดสอนทั้งวิชาการและวิชาชีพ เพื่อการศึกษาต่อระดับปริญญาหรือเพื่อออกไปประกอบอาชีพ แต่รูปแบบการจัดตั้งสถาบันควรเน้นการใช้สถานที่และทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

4.2.3 สถาบันของมหาวิทยาลัย จัดตั้งตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาได้ โดยอาจจัดตั้งเป็นวิทยาเขตหรือรับสถาบันการศึกษาระดับนี้ ที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นเข้าเป็นสถาบันเครือข่าย

4.2.4 สถาบันของเอกชน เอกชนทั้งในระดับองค์กรและบุคคลอาจจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญา ทั้งในรูปแบบที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยเอกชน จัดตั้งขึ้นใหม่

เป็นการเฉพาะ และที่เป็นส่วนขยายของมัธยมศึกษาที่ใช้สถานที่
และทรัพยากรในท้องถิ่น

4.3 ระบบบริหาร

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาบริหารในรูปองค์
คณะบุคคล ทั้งในระดับนโยบายและการควบคุมการบริหาร
สำนักงานและคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษากำกับดูแลและ
พิจารณาการจัดตั้งสถาบันระดับนี้ทุกสังกัด และกระจายอำนาจ
ให้สถาบันแต่ละแห่งรับผิดชอบ การบริหารงานให้มากที่สุด
สำหรับสถาบันของหน่วยงานอื่น ๆ นั้น ก็เป็นไปตามข้อกำหนด
ของหน่วยงานเจ้าสังกัด ด้านการบริหารงบประมาณและการเงิน
แต่ละสถาบันได้รับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในรูปแบบ
ต่าง ๆ และมีสัดส่วนของการสนับสนุนชัดเจนพร้อมเปิดโอกาสให้
สถาบันหารายได้จากทรัพย์สินที่มีอยู่ได้

4.4 การจัดหลักสูตร

เน้นความหลากหลายในวิชาที่เปิดสอนและรูปแบบการ
จัดการเรียนการสอน โดยมีองค์กรทางวิชาชีพกำกับดูแลมาตรฐาน
และคุณภาพการศึกษา และจัดระบบเพื่อให้มีการเทียบโอน
หลักสูตร และผลการเรียนระหว่างสถาบันและระหว่างระดับการ
ศึกษา

5. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

5.1 ข้อเสนอหลัก

รัฐควรพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับประเภท

รูปแบบการจัดตั้ง โครงสร้างและระบบบริหารอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

5.2 ข้อเสนอเพื่อดำเนินการต่อไป

เมื่อให้ความเห็นชอบกับข้อเสนอหลักแล้ว รัฐควรดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอเพื่อการจัดตั้งและการบริหารสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

1) รัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้ชัดเจน ทั้งในด้านการจัดตั้ง ประเภท รูปแบบ และการจัดการสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา การแบ่งภาระรับผิดชอบระหว่างรัฐกับเอกชน และระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองท้องถิ่น

2) รัฐควรตรากฎหมายเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา โดยมีสาระบัญญัติครอบคลุมการเรียกชื่อ สถาบัน ภารกิจ สถานะการเงิน มาตรฐานการศึกษา และผู้รับผิดชอบการกำกับดูแลและการประเมิน การสนับสนุนทรัพยากรจากรัฐ จากองค์กรปกครองท้องถิ่นและจากเอกชน การจัดหารายได้ สวัสดิการ ผลประโยชน์ ฯลฯ พร้อมทั้งมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดสรรรายได้ สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ ฯลฯ การกำหนดกฎกระทรวง เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้ง ยุบรวม และเลิกล้ม (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23)

3) รัฐควรออกกฎกระทรวงและระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

4) กระทรวงการศึกษาฯ ควรออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อกระจายอำนาจให้แก่เขตพื้นที่การศึกษาในการพิจารณาจัดตั้ง ยุบเลิก เลิกล้มสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และการทำงาน ดูแล ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในเขตพื้นที่

5) รัฐควรกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และกระทรวง ทบวง กรมอื่น เกี่ยวกับการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

6) กระทรวงการศึกษาฯ ควรออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลในสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของกระทรวงฯ ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

7) รัฐควรจัดโครงการทดลองการจัดสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญารูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานเพื่อการขยายการจัดอุดมศึกษาระดับนี้ให้กว้างขวางต่อไป

5.2.2 ข้อเสนอเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

1) สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ

การศึกษา ควรพัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก
ของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

2) สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู
คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ควรกำหนดนโยบายและ
แผนงานเพื่อการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากร
ในสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาทุกประเภทอย่างเป็น
ระบบและอย่างต่อเนื่อง

3) สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษาของสำนักงาน
คณะกรรมการอุดมศึกษา ควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและ
กระบวนการประเมินมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำ
กว่าปริญญา ทุกประเภทให้เป็นแนวทางเดียวกัน

4) กำหนดโครงสร้างและเกณฑ์หลักสูตรประกาศ
ประกาศนียบัตร ปี 1 และ ปี 2 ของวิทยาลัยชุมชน

5) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอน
หลักสูตรและหน่วยกิต การศึกษาระหว่างวิทยาลัยด้วยกันและ
ระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับมหาวิทยาลัย

6) กำหนดแนวทางและวิธีการส่งเสริมความ
ร่วมมือทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชนทุกประเภทที่อยู่ในเขตพื้นที่
การศึกษาเดียวกัน และระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับมหาวิทยาลัยที่
มีเขตพื้นที่บริการครอบคลุมเขตพื้นที่การศึกษานั้น

7) รัฐควรวางแผนและดำเนินการพัฒนาคุณภาพ
การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา
เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาที่จะรับ

ผู้จบจากสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เข้าเรียนต่อระดับปริญญา

5.2.3 ข้อเสนอเกี่ยวกับทรัพยากรการศึกษา

1) รัฐควรกำหนดเกณฑ์ แนวทาง และสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้แก่สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาทั้ง 4 ประเภท

2) รัฐควรตรากฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพการศึกษา และสนับสนุนให้องค์กรปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีทางการศึกษา เพื่อนำไปใช้จัดการศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่มีตั้งอยู่แล้วในท้องถิ่น

3) รัฐควรพัฒนาระบบและมาตรการระดมทรัพยากรจากชุมชนมาใช้เพื่อจัดการอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

4) รัฐควรจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนภาคเอกชนในการจัดการอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

5) รัฐควรกำหนดแนวทางสนับสนุนและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาสถาบัน (endowment fund)

5.2.4 ข้อเสนอเกี่ยวกับการร่วมรับภาระจัดการศึกษา

1) ปรับปรุงพระราชบัญญัติสถานศึกษาเอกชน

เพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนสามารถจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาได้โดยใช้ชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น เช่น วิทยาลัย สถาบัน เป็นต้น

2) รัฐควรออกกฎกระทรวงและระเบียบเกี่ยวกับการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการจัดสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และการประเมินความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการศึกษาและการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งกำหนดเกณฑ์ความพร้อมขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่สามารถจัดการศึกษาระดับนี้ได้

3) กำหนดนโยบายและแผนงาน ตลอดจนสัดส่วนที่มหาวิทยาลัยจะรับผู้จบอนุปริญญาจากวิทยาลัยชุมชนเข้าเรียนต่อระดับปี 3 และ ปี 4

4) รัฐควรส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ในเขตพื้นที่การศึกษากับองค์กรชุมชนต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริมความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับนี้ในเขตพื้นที่การศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(1)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมา	1
2. วัตถุประสงค์	2
3. กรอบแนวคิด	2
4. ขอบเขตและวิธีวิจัย	4
5. นิยามศัพท์	5
6. ขั้นตอนการวิจัย	5
7. การนำเสนอผลการวิจัย	7
บทที่ 2 ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้ง รูปแบบและ การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา	8
ตอนที่ 1 หลักการ วัตถุประสงค์ ประเภท และรูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับ ต่ำกว่าปริญญา	8
ชื่อเรียกสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา	11
หลักการสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา	12

	หน้า
วัตถุประสงค์การจัดตั้ง	13
พันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาระดับ ต่ำกว่าปริญญา	14
ประเภทของสถาบันอุดมศึกษาระดับ ต่ำกว่าปริญญา	14
แนวทางการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับ ต่ำกว่าปริญญาในอนาคต	17
ตอนที่ 2 โครงสร้างการบริหารสถาบัน	22
หลักการสำคัญของการจัดโครงสร้างการบริหาร	22
สภาหรือคณะกรรมการบริหารสถาบัน	23
สภาหรือคณะกรรมการวิชาการ	24
องค์กรการบริหาร	25
การจัดโครงสร้างเฉพาะประเภท	30
ตอนที่ 3 หลักการและการเทียบโอน	32
หลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา	32
โครงสร้างของหลักสูตรอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา	38
มาตรฐานหลักสูตร	40
การจัดการเรียนการสอน	43
การเทียบโอนผลการศึกษา	45
ตอนที่ 4 การประกันคุณภาพ	59
ความจำเป็น	59
	145

	หน้า
การจัดระบบการประกันคุณภาพ	
การศึกษาภายใน	60
การตรวจสอบคุณภาพภายใน	65
การตรวจสอบคุณภาพภายนอก	71
ตอนที่ 5 การบริหารงานบุคคล	72
สถานภาพของบุคลากร	72
ตำแหน่งทางวิชาการ	75
ตำแหน่งและคุณสมบัติของผู้บริหาร	75
แนวทางการพัฒนาบุคลากร	76
ตอนที่ 6 แนวทางการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา	
สำหรับสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่า	
ปริญญา	77
หลักการ	77
วัตถุประสงค์	78
มาตรการ	78
ตอนที่ 7 ความสัมพันธ์ภายนอกของสถาบัน	
อุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา	89
ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาระดับ	
ต่ำกว่าปริญญา กับหน่วยงานที่กำกับดูแล	89
ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาระดับ	
ต่ำกว่าปริญญา กับหน่วยงานเพื่อการ	
เทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษา	96

	หน้า
ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาระดับ ต่ำกว่าปริญญากับหน่วยงานเพื่อการจัดการ ศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน	96
บทที่ 3 ยุทธศาสตร์การจัดตั้งและการดำเนินงานของ สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา	101
ยุทธศาสตร์การจัดตั้ง	101
ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการบริหารบุคคล	104
ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการจัดหลักสูตร และการเทียบโอน	105
ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ	106
ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร การศึกษา	107
ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับหน่วยงานที่กำกับดูแล และสนับสนุนวิทยาลัยชุมชน	107
บทที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย	110
ข้อเสนอหลัก	110
ข้อเสนอเพื่อการดำเนินการต่อไป	110
ข้อเสนอเกี่ยวกับเงื่อนไขการจัดตั้ง สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา	115
บรรณานุกรม	116

ความเป็นมา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แบ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็น 2 ระดับ คือ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา และกำหนดให้เขตพื้นที่การศึกษา กำกับ ดูแล และให้ความเห็นชอบการจัดตั้งสถานศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา (มาตรา 16 และ 38) แต่เนื่องจากยังไม่มีกฎหมาย และหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาเป็นการเฉพาะ ทั้งที่เป็นสถานศึกษาของรัฐและเอกชน แม้พระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2525 และพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 และฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2535 จะเปิดช่องทางให้จัดตั้งสถานศึกษาระดับดังกล่าวได้ก็ตาม แต่ก็ยังมีได้ตรากฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งสถานศึกษาระดับนี้ขึ้น

ด้วยความจำเป็นดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้ทำการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในประเทศไทยและ

ต่างประเทศ รวมทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดตั้ง
โครงสร้าง และการจัดสถานศึกษาตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการ
จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาใน
ประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่า
ปริญญา การจัดโครงสร้างการจัดองค์กร และการจัดระบบ
บริหารงานของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา
3. เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การนำข้อเสนอที่ได้จากการศึกษา
วิจัยไปสู่การปฏิบัติ

กรอบแนวคิด

แนวทางการวิจัยครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดตามข้อกำหนดใน
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

1. การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำ
กว่าปริญญาและระดับปริญญา (มาตรา 16)
2. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย
สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น โดยให้เป็น
ไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมาย
ว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
(มาตรา 20)

3. กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ และให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 21)

4. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษานอกจากจะมุ่งเพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ตามงาน และความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคมด้วย (มาตรา 28)

5. การบริหารและการจัดการอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร และความเหมาะสมด้านอื่นเป็นหลัก (มาตรา 37) ทั้งอยู่ในการกำกับดูแลของคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากนี้ องค์กรดังกล่าวยังทำหน้าที่พิจารณาการจัดตั้ง ยุบรวม หรือเลิกสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งการประสาน ส่งเสริม และสนับสนุน องค์กรชุมชนต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา

6. กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปให้กับคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เขตพื้นที่การศึกษา และให้กับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง โดยจะมีกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว (มาตรา 39)

7. สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาแต่ละแห่งจะมีคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนกิจการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาดังกล่าว ประกอบด้วยบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ตามคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 40)

8. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาได้ทุกระดับ ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการในท้องถิ่น (มาตรา 41)

9. สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและประเภท ตามกฎหมายกำหนด (มาตรา 45)

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร อันได้แก่ ผลการวิจัย สถิติ บทความ กฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังจะใช้การสัมภาษณ์และสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านอุดมศึกษา เพื่อแสวงหารูปแบบการจัดสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และแนวทางการจัดตั้งและบริหารสถาบันอุดมศึกษาระดับดังกล่าวในประเทศไทย

นิยามศัพท์

1. การอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา หมายถึงการศึกษาหลังมัธยมศึกษาแต่ไม่ถึงระดับปริญญา ที่รับผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าเข้าเรียนตามหลักสูตรต่าง ๆ โดยหลักสูตรที่เปิดสอนเป็นระดับประกาศนียบัตรระดับต่ำกว่าปริญญา

2. สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา (สอตป.) หมายถึงสถานศึกษาของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐ ที่จัดตั้งขึ้นโดยกำหนดคุณสมบัติผู้เข้าเรียนตามหลักสูตรต่าง ๆ ว่าจะต้องเป็นผู้สำเร็จมัธยมศึกษา โดยหลักสูตรปกติที่เปิดสอนจะเป็นหลักสูตรระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาแต่ไม่ถึงระดับปริญญา

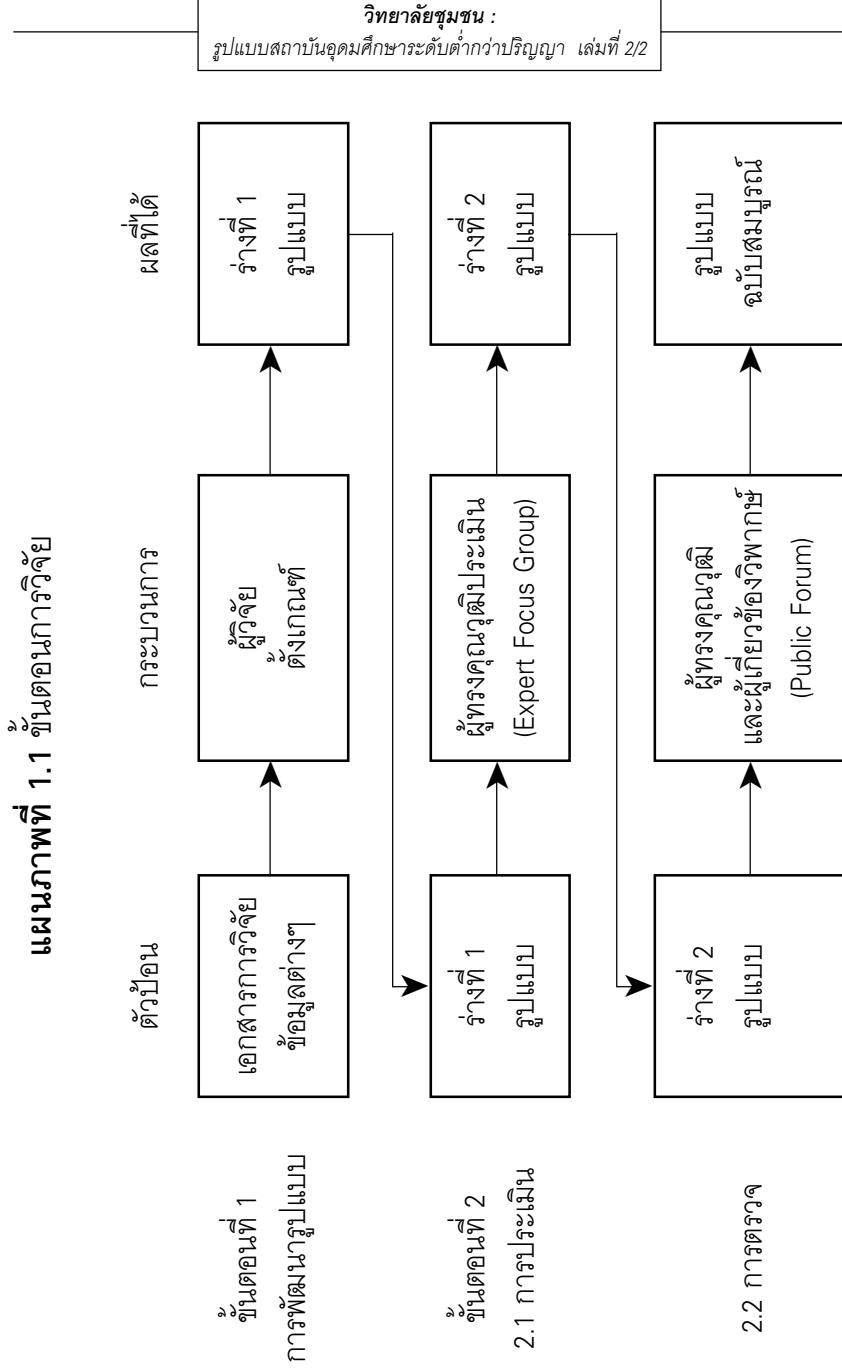
ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยนี้มี 2 ขั้นตอนหลักคือ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวคิดทฤษฎีเพื่อพัฒนารูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

2. การรับฟังความคิดเห็นเพื่อประเมินรูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

แผนภาพที่ 1.1 ขั้นตอนการวิจัย

การนำเสนอผลงานการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 เล่ม คือ

เล่มที่ 1 สภาพการจัดการศึกษาอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ประกอบด้วย

1.1 ในประเทศไทย

1.2 ในต่างประเทศ

เล่มที่ 2 การนำเสนอรูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

2.1 บทนำ

2.2 ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้ง รูปแบบและการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

2.3 ยุทธศาสตร์การจัดตั้งและการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

2.4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

บทที่

2

ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้ง รูปแบบ
และการจัดการศึกษาของสถาบัน
อุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ตอนที่ 1 หลักการ วัตถุประสงค์ ประเภท และรูปแบบ ของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แบ่ง การศึกษาระดับอุดมศึกษาออกเป็น 2 ระดับคือ ระดับต่ำกว่า ปริญญาและระดับปริญญา (มาตรา 16) สำหรับระดับต่ำกว่า ปริญญาได้กำหนดให้การบริหารและการจัดการยึดเขตพื้นที่การ ศึกษา (มาตรา 37) โดยอยู่ในการกำกับดูแลของคณะกรรมการ การศึกษาฯ เขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 38) นอกจากนี้ ยัง กำหนดให้ออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการกระจาย อำนาจด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการ บริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาเขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษา (มาตรา 39) และให้ออกกฎกระทรวง กำหนดจำนวน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือก และวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ (มาตรา 40) พร้อมกัน นั้น ก็ให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมของ

องค์กรปกครองท้องถิ่นในการจัดการศึกษา (มาตรา 42) โดย
องค์กรปกครองท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาได้ทุกระดับการศึกษา
ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่น
(มาตรา 41)

จากข้อกำหนดดังกล่าว แสดงให้เห็นความจำเป็นที่จะต้อง
มีการจัดตั้งสถานศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เพื่อรับผิดชอบ
จัดการศึกษาด้านวิชาการและวิชาชีพในระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษา
แต่ไม่ถึงระดับปริญญาขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อรองรับความ
ต้องการการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้น อันเนื่องจาก
การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี คือ จาก ประถมศึกษาปีที่ 1
ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนี้ ข้อกำหนดดังกล่าว ยังแสดง
ให้เห็นแนวนโยบายของรัฐที่ต้องการให้กระจายสถานศึกษาระดับ
ต่ำกว่าปริญญาไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ ภายใต้การกำกับดูแลของ
เขตพื้นที่การศึกษา

แต่เนื่องจากประเทศไทยยังมิได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้ง
สถานศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาเป็นการเฉพาะมาก่อน ทั้งยัง
ไม่มีหน่วยงานใดทำการศึกษา เพื่อการกำหนดชื่อเรียก หลักเกณฑ์
และวิธีการเสนอจัดตั้ง การกำกับดูแล การประสานงาน การ
กระจายอำนาจ การจัดระบบบริหาร การเงิน วิชาการ มาตรฐาน
หลักสูตร การจัดสรรงบประมาณอุดหนุน ฯลฯ จึงเป็นเครื่องย้ำ
ความจำเป็นที่ต้องศึกษาและเสนอแนะหลักการและวิธีการเกี่ยวกับ
การจัดตั้งและการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ อันจะเป็นการช่วยให้

รัฐสามารถกำกับดูแลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับในประเทศไทยได้มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาโดยใช้ชื่อ “วิทยาลัยชุมชน” ที่จังหวัดภูเก็ตและสุราษฎร์ธานี ซึ่งปัจจุบันเป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นอกจากนี้ ยังมีวิทยาลัยประชาคมนานาชาติหนองคาย-อุดรธานี ซึ่งเอกชนจัดตั้งขึ้นที่จังหวัดหนองคาย อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีกฎหมายและกฎกระทรวงที่กำหนดการจัดและหลักเกณฑ์การจัดสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาเป็นการเฉพาะ แม้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 19 จะระบุว่า การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นก็ตาม แต่ก็ระบุเงื่อนไขเกี่ยวกับการจัดว่าต้องเป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกฎหมายดังกล่าวก็มีอยู่แต่เฉพาะกฎหมายการจัดตั้งสถานศึกษาระดับปริญญาเท่านั้น ส่วนสถานศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญายังมิได้มีการกฎหมายว่าด้วยจัดตั้งเป็นการเฉพาะ ฉะนั้น จึงควรมีการตรากฎหมายดังกล่าวขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะเสนอขอจัดตั้งและกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาการจัดตั้งสถานศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของเขตพื้นที่การศึกษา

ส่วนที่เกี่ยวกับการจัดสถานศึกษาเอกชนระดับต่ำกว่าปริญญา นั้นแม้ปัจจุบัน ทั้งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 กับพระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน 2525 จะเปิดโอกาสให้มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังมีได้มีกฎกระทรวงกำหนดแนวทางการ จัดและหลักเกณฑ์การจัดตั้งสถานศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ขึ้นเป็นการเฉพาะ จึงควรจะได้มีการกำหนดกฎกระทรวงเกี่ยวกับ เรื่องดังกล่าวขึ้น นอกจากนี้ ชื่อเรียกสถาบันที่เปิดสอนนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาเอกชนกำหนดให้เรียกว่าโรงเรียนแต่ อย่างเดียวจะเรียกเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ดังนั้น ในเชิงกฎหมายจึง ยังมีได้มีกฎหมายฉบับใดกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้ง สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งชื่อเรียกสถาบัน อุดมศึกษาระดับนี้เป็นการเฉพาะ

ชื่อเรียกสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ปัจจุบันการจัดอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาในประเทศไทยมีการ จัดในสถานศึกษาที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตร วิทยาลัยเทคโนโลยี สำหรับเอกชนจะจัดอยู่ใน โรงเรียนอาชีวศึกษา โรงเรียนเทคโนโลยี เป็นต้น สำหรับสถาน ศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาที่มีการจัดตั้งในต่างประเทศมีชื่อเรียก หลากหลาย ได้แก่ วิทยาลัยชุมชน (Community College) ยุววิทยาลัย (Junior College) วิทยาลัยสองปี (Two - year College) วิทยาลัยเทคโนโลยี (Technology College)

สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ เนื่องจากยังไม่มีชื่อเรียกสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในประเทศไทยเป็นการเฉพาะ ฉะนั้น รายงานวิจัยฉบับนี้ จึงขอเรียกสถานศึกษาระดับนี้ว่า สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา (สอตป.)

หลักการของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

1. การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จะนำเสนอในรายงานวิจัยจะยึดหลักการตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

1.1 มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

1.2 มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3 มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

1.4 มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.5 ระดมทรัพยากรของแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

1.6 การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กร

- วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น
2. การจัดการศึกษาอันหมายถึงการจัดหลักสูตร เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ นั้นยึดหลักการตามมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ
- 2.1 เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
  - 2.2 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
  - 2.3 พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง

การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เปิดโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลาย (ที่จะมีเพิ่มขึ้นอย่างมากมาจากการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน) ให้มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในสถานศึกษาในท้องถิ่น
2. ผลิตรกำลังแรงงานระดับกลางและระดับเทคนิค
3. จัดการศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพขั้นพื้นฐานในระดับอุดมศึกษา ชั้นปีที่ 1 และ 2 แก่ผู้จบมัธยมศึกษา เพื่อเข้าศึกษาต่อระดับปริญญา
4. ให้การศึกษอบรมทางด้านวิชาการและวิชาชีพ แก่ผู้ที่ประสงค์จะเพิ่มพูนวิทยฐานะหรือพัฒนาวิชาการและวิชาชีพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสังคม สภาพการดำรงชีวิต และสภาพการทำงาน

5. ให้บริการทางวิชาการและวิชาชีพแก่ชุมชน

พันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

1. ผลิตรกำลังคนระดับกลางและระดับเทคนิคจากผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น
2. จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา 2 ปีแรก แก่ผู้ประสงค์จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา
3. จัดการศึกษาระยะสั้นทางด้านวิชาการและวิชาชีพ แก่ผู้ต้องการเพิ่มพูนวิทยฐานะและวิชาชีพ ให้สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต
4. ให้บริการทางวิชาการและวิชาชีพในด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน

ประเภทของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในอนาคตอาจจำแนกตามองค์กรที่รับผิดชอบได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. สอตป. ของรัฐ ซึ่งมีองค์กรที่รับผิดชอบสำคัญ คือ
  - 1.1 กระทรวงการศึกษา มีส่วนรับผิดชอบจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่เน้นวิชาชีพ เช่น อาชีวศึกษา พลศึกษา นาฏศิลป์ และช่างศิลป์ ตามภาระรับผิดชอบของหน่วยงานในสังกัด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เสนอให้มีการจัดสอนด้านวิชาการและการศึกษาทั่วไประดับปี 1 และ ปี 2 ของหลักสูตรระดับปริญญาเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่น

1.2 กระทรวง ทบวง กรม อื่น ๆ ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาเฉพาะทางหรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้น หน่วยงานเหล่านี้มีส่วนในการจัดสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตามข้อกำหนดในมาตรา 21 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

2. สอตป.ของท้องถิ่น องค์การปกครองท้องถิ่นทุกรูปแบบอันได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา มีส่วนรับผิดชอบจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ รวมทั้งระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาได้ตามความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น (มาตรา 41 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

3. มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา รับผิดชอบจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งของมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา ซึ่งกำหนดให้สามารถจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาในรูปแบบของวิทยาลัยหรือเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นตามที่เหมาะสม สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จัดตั้งขึ้นนั้น อาจมีฐานะเป็นวิทยาลัยหรือวิทยาเขตตามที่เหมาะสมควรได้อีกเช่นกัน

4. สอตป.ของเอกชน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 45 กำหนดให้เอกชนสามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับและประเภทตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น สอตป. ของ

เอกชนอาจได้รับการจัดตั้งจากมหาวิทยาลัยของเอกชนให้มีฐานะเป็นวิทยาเขตหรือเป็นสถาบันที่บุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรธุรกิจ สมาคมและมูลนิธิต่าง ๆ จัดตั้งขึ้นเป็นวิทยาลัยหรือเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นที่จัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

สอดป. ทั้ง 4 ประเภทดังกล่าว แสดงโดยตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ประเภทและหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดสถาบัน
อุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ประเภทของ สอดป.	ผู้รับผิดชอบ
รัฐ	<ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงการศึกษา - กระทรวงอื่น ๆ
ท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - เทศบาล - องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) - องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) - กรุงเทพมหานคร - เมืองพัทยา
มหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัยที่ พ.ร.บ. เปิดให้ โอกาสจัดตั้งวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ประเภทของ สอตป.	ผู้รับผิดชอบ
เอกชน	- มหาวิทยาลัยเอกชน - บุคคล/กลุ่มบุคคล - มูลนิธิ - สมาคม - สถานประกอบการ

แนวทางในการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในอนาคต

สอตป. ที่จัดตั้งในอนาคตอาจทำได้ดังนี้

1. สอตป. ของรัฐ แบ่งได้เป็น

1.1 สอตป. ของกระทรวงการศึกษา มีแนวทางจัดตั้ง ดังนี้

1.1.1 ปรับวิทยาลัยของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันที่จัดตั้งอยู่ในพื้นที่ให้เป็น สอตป. สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานั้น โดยมีวิธีการปรับ 2 แนวทาง คือ

1) ขยายหลักสูตรที่เปิดสอนจากปัจจุบันที่มีเฉพาะวิชาชีพอย่างเดียวให้มีความหลากหลาย คือ มีทั้งหลักสูตรวิชาการ วิชาชีพ และหลักสูตรระดับปีที่ 1 และ 2 ของหลักสูตรปริญญาตรี เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเข้าศึกษาต่อใน

สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาต่อไป

2) โครงการจัดหลักสูตรวิชาชีพที่วิทยาลัยแห่งนั้น มีความเชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

1.1.2 กรณีเขตพื้นที่การศึกษาที่ยังไม่มีวิทยาลัยของกระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งอยู่และมิได้มีสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาขององค์กรอื่นอยู่เลย เขตพื้นที่การศึกษานั้น อาจจัดตั้ง สอตป. ขึ้น เป็นส่วนขยายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (high school extension) โดยใช้สถานที่และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน เช่น ใช้ศาลาประชาคม อาคารสมาคม หรือสถานที่ราชการต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว ในท้องถิ่น เป็นต้น

1.2 สอตป. ของกระทรวง ทบวง กรม อื่น ๆ อาจจัดตั้งเป็น สอตป. ในรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาเฉพาะทาง เพื่อสนองภารกิจหรือความต้องการกำลังคนของส่วนราชการเจ้าสังกัด

2. สอตป. ของท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่นแต่ละรูปแบบที่มีความพร้อมและเป็นความต้องการของท้องถิ่น อาจจัดตั้ง สอตป. ขององค์กรปกครองท้องถิ่นขึ้นได้ในทุกรูปแบบหรือรูปแบบหนึ่งรูปแบบใดก็ได้ อันได้แก่ อาจจัดตั้งเป็นวิทยาลัยเพื่อจัดสอนวิชาชีพเฉพาะทาง เช่น วิชาชีพพยาบาลหรือวิชาชีพที่เป็นความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น หรืออาจจัดตั้งเป็นวิทยาลัย

ชุมชนเพื่อจัดสอนวิชาการ วิชาชีพ และวิชาการศึกษาทั่วไป ในระดับปีที่ 1 และ 2 ของหลักสูตรปริญญาตรี โดยวิทยาลัยที่จัดตั้งอาจเป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น ทั้งในด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์การสอน

3. สอดป. ของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา อาจจัดตั้ง สอดป. ในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ในรูปแบบของ

3.1 จัดตั้งเป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาในท้องถิ่นต่าง ๆ

3.2 รับ สอดป. ที่จัดตั้งอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ เข้าเป็นสถาบันเครือข่ายของตน

4. สอดป. ของเอกชน ปัจจุบัน สอดป. ของเอกชนยังไม่มี เนื่องจากยังไม่ได้มีกฎหมายกำหนดให้จัดตั้งได้เป็นการเฉพาะ หลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่มีอยู่เป็นการจัดสอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน อย่างไรก็ตาม ได้มีความพยายามของเอกชนที่จะจัดตั้งเป็นวิทยาลัยโดยใช้ชื่อวิทยาลัยประชาคมในจังหวัดหนองคาย แต่ยังไม่ได้รับอนุมัติจากทางราชการให้จัดตั้งเป็นสถานศึกษา

สำหรับในอนาคต ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 45 สถานศึกษาเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับและประเภท ในกรณีของการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตามรูปแบบที่เสนอในการวิจัยนี้ สถานศึกษาเอกชนสามารถจัดตั้งทั้งในรูปแบบของวิทยาลัยที่มีอาคารสถานที่ของ

ตนเอง หรือจัดตั้งโดยใช้สถานที่และทรัพยากรที่มีอยู่แล้วใน
ท้องถิ่นเป็นสถานที่จัดการศึกษาก็ได้

แนวทางการจัดตั้ง สอตป. แต่ละประเภทดังกล่าว แสดงดัง
ตารางที่ 2.2 ส่วนรายละเอียดของวิธีการจัดตั้งจะนำเสนออยู่ใน
ส่วนของยุทธศาสตร์

ตารางที่ 2.2 รูปแบบของ สอตป. ปัจจุบันและอนาคต

ประเภท สอตป.	องค์กรรับผิดชอบจัดตั้ง	รูปแบบ สอตป.	
		ปัจจุบัน	อนาคต
รัฐ	กระทรวงการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม	วิทยาลัยวิชาชีพ	- วิทยาลัยพหุสาขา - วิทยาลัยเฉพาะทาง - วิทยาลัยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น
ท้องถิ่น	กระทรวง ทบวง กรม อื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	วิทยาลัยพยาบาล	วิทยาลัยเฉพาะทาง
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยและสถาบัน อุดมศึกษาระดับปริญญา ต่าง ๆ	ยังไม่มี	- วิทยาลัยพหุสาขา - วิทยาลัยเฉพาะทาง - วิทยาลัยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น
เอกชน	บุคคล/กลุ่มบุคคล/มูลนิธิ องค์กรธุรกิจ	ยังไม่มี	- วิทยาลัย - วิทยาลัยเครือข่าย
		โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน	- วิทยาลัยพหุสาขา - วิทยาลัยเฉพาะทาง - วิทยาลัยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น

วิทยาลัยชุมชน :
รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เล่มที่ 2/2

ตอนที่ 2 โครงสร้างการบริหารสถาบัน

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จัดขึ้น อาจเรียกชื่อเป็นวิทยาลัยชุมชน หรือวิทยาลัย หรือสถาบัน หรือเรียกชื่ออย่างอื่นตามเห็นสมควร หรือตามกฎหมายกำหนด โดยมีวัตถุประสงค์และพันธกิจครอบคลุมตามที่ได้กล่าวข้างต้น และไม่ว่าจะจัดตั้งในรูปแบบใดและมีชื่อเรียกอย่างไรโครงสร้างที่สำคัญของการบริหารควรประกอบด้วย (1) สภาหรือคณะกรรมการสถาบัน (2) สภาหรือคณะกรรมการวิชาการ และ (3) องค์การบริหาร

หลักสำคัญของการจัดโครงสร้างการบริหารของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

หลักสำคัญของการจัดโครงสร้างการบริหารของ สอตป. มีดังนี้

1. สภาหรือคณะกรรมการ สอตป. เป็นองค์กรสูงสุด มีหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารและการดำเนินงานของ สอตป.
2. สภาหรือคณะกรรมการวิชาการมีหน้าที่ดูแลงานวิชาการของ สอตป. และเสนอแนะการออกกฎข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หลักสูตรและการเรียนการสอนต่อสภาหรือคณะกรรมการ สอตป.
3. อธิการหรือผู้อำนวยการเป็นผู้บริหารสูงสุดของ สอตป. สภาหรือคณะกรรมการ สอตป. เป็นผู้แต่งตั้ง โดยให้มีวาระดำรงตำแหน่งตามที่สภาหรือคณะกรรมการ สอตป. กำหนด

4. การจัดองค์กรการบริหารให้คำนึงถึงภารกิจสำคัญของ
สอตป. เป็นหลัก สอตป. อาจแบ่งส่วนเป็น คณะวิชา/สำนัก/ศูนย์
โดยจัดทำเป็นประกาศของสภาหรือคณะกรรมการ สอตป.

รายละเอียดของโครงสร้างแต่ละประเภทมีดังต่อไปนี้

สภาหรือคณะกรรมการสถาบันฯ

มาตรา 40 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2524
กำหนดไว้ดังนี้

ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษา
ระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อ
ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา
ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน
ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา
และผู้ทรงคุณวุฒิ

จากข้อกำหนดในมาตรานี้จะเห็นว่า คณะกรรมการสถาน
ศึกษาเป็นคณะกรรมการที่จะต้องจัดให้มีขึ้น สำหรับสถาบัน
อุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาสมควรจัดให้มีคณะกรรมการ
สถานศึกษาขึ้น เรียกว่า คณะกรรมการสภา สอตป. หรือคณะ
กรรมการ สอตป. มีองค์ประกอบดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นนายกสภาหรือประธานกรรมการ
2. ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นกรรมการ
3. ผู้แทนครู เป็นกรรมการ

4. ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นกรรมการ
  5. ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นกรรมการ
  6. ผู้แทนศิษย์เก่า เป็นกรรมการ
  7. ผู้ทรงคุณวุฒิ (4-8 คน) เป็นกรรมการ
  8. ผู้บริหารสถาบัน เป็นกรรมการและเลขานุการ
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระดำรงตำแหน่ง 4 ปี และให้คณะกรรมการสภา สอดตป. หรือคณะกรรมการ สอดตป. พิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่งเป็นนายกสภาหรือประธานกรรมการ สอดตป.

สภาหรือคณะกรรมการวิชาการ

องค์ประกอบสภาหรือคณะกรรมการวิชาการประกอบด้วย

1. อธิการหรือผู้อำนวยการ สอดตป. เป็นประธาน
2. คณบดีหรือหัวหน้าคณะวิชาทุกคณะวิชา เป็นกรรมการ
3. ผู้แทนอาจารย์คณะวิชา คณะละ 1 คน เป็นกรรมการ
4. ผู้บริหารหน่วยงานที่เทียบเท่าคณะวิชาทุกหน่วยงาน เป็นกรรมการ
5. ผู้แทนหน่วยงานที่เทียบเท่ากับคณะวิชาหน่วยละ 1 คน เป็นกรรมการ
6. อาจารย์ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากคณาจารย์ทั้งหมด (3-5 คน) เป็นกรรมการ

7. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการหรืออาจารย์ที่อธิการมอบหมาย
ผู้แทนคณาจารย์มีวาระดำรงตำแหน่ง 2 ปี เป็นเลขานุการ
สภาหรือคณะกรรมการวิชาการมีอำนาจหน้าที่สำคัญ คือ

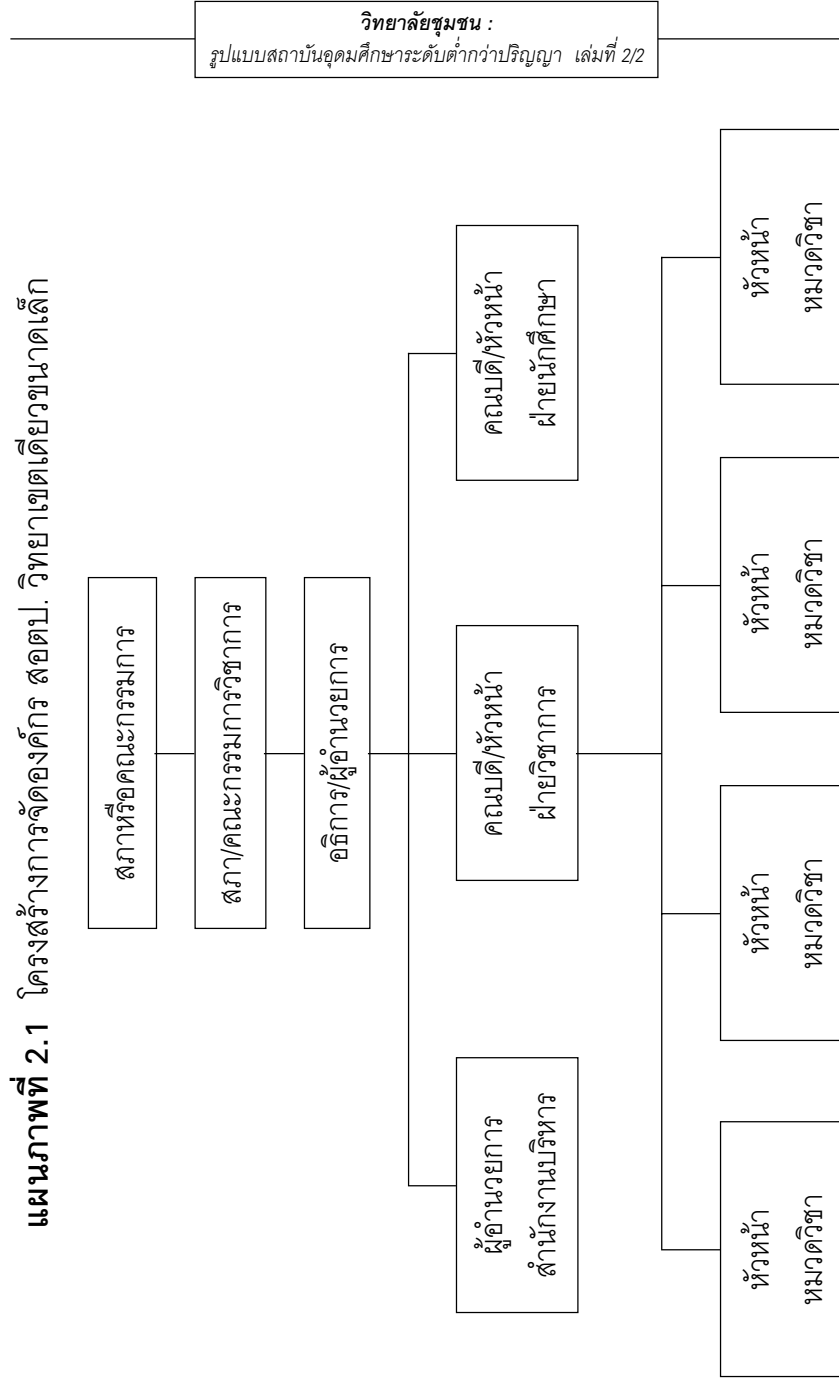
1. พิจารณากำหนดหลักสูตร การสอน และการวัดผลการ
ศึกษา
2. เสนอการให้อนุมัติอนุปริญญาและประกาศนียบัตร
3. เสนอระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการศึกษา หลักสูตร
การสอนและการวัดผลการศึกษา
4. พิจารณาให้ความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับงานวิชาการต่อสภา
หรือคณะกรรมการสถาบันฯ

องค์กรการบริหาร

องค์กรบริหารอาจจัดตามความเหมาะสมโดยคำนึงถึงภารกิจ
ขนาด และจำนวนวิทยาเขตเป็นหลัก สอดตป. อาจจัดส่วนงาน
และสายงาน ดังต่อไปนี้

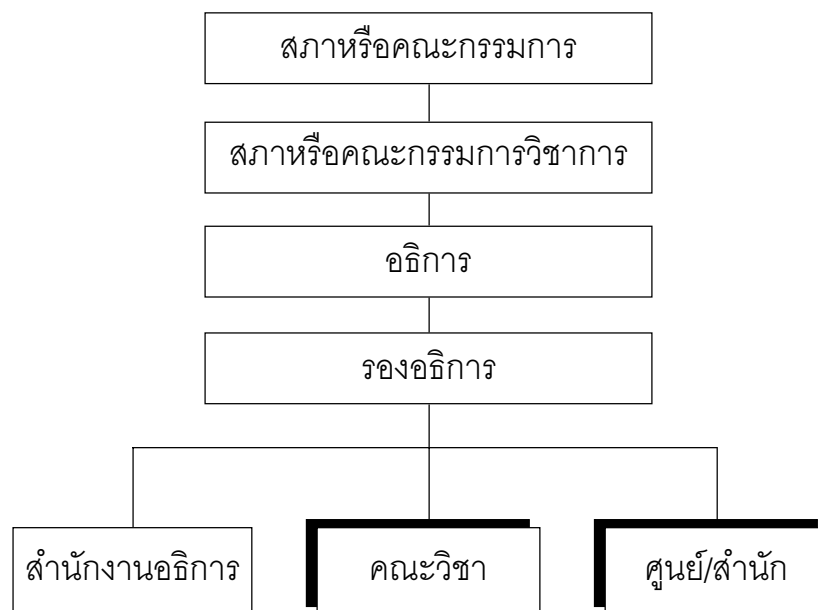
1. สอดตป. วิทยาเขตเดี่ยวขนาดเล็ก

แผนภาพที่ 2.1 โครงสร้างการจัดองค์กร สอตป. วิทยาเขตเด็ดยานาเดเล็ก

2. สอตป. วิทยาเขตเดียวขนาดใหญ่

แผนภาพที่ 2.2 โครงสร้างการจัดองค์กร สอตป. วิทยาเขตเดียว
ขนาดใหญ่

ตามโครงสร้างนี้ สอตป. เดี่ยวขนาดใหญ่ อาจมีรองอธิการคน
หนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ช่วยในการบริหาร สอตป. วิทยาเขตเดียว
ขนาดใหญ่ อาจแบ่งส่วนเป็น สำนักงานอธิการ/คณะวิชา ศูนย์
หรือสำนัก ตามที่เห็นเหมาะสม ในคณะวิชาให้มีคณบดี
เป็นผู้บังคับบัญชา ในสำนักหรือศูนย์ให้มีผู้อำนวยการสำนักหรือ
ผู้อำนวยการศูนย์เป็นผู้บังคับบัญชา

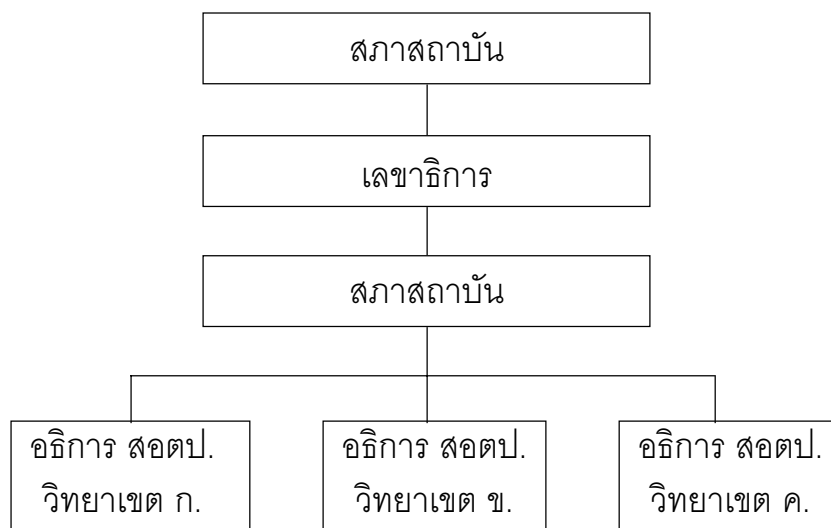
3. สอตป. พหุวิทยาเขต

3.1 ระดับการบริหาร

การบริหารงานมี 2 ระดับ คือ (1) ระดับสถาบัน และ (2) ระดับวิทยาเขต

ในระดับสถาบันซึ่งอาจมีรูปแบบการบริหารงานเช่นเดียวกับสถาบันราชภัฏ ให้มีเลขาธิการสภาสถาบัน เป็นผู้บังคับบัญชา โดยสภาสถาบันเป็นผู้แต่งตั้งเลขาธิการ ความสัมพันธ์ระหว่างสภาสถาบัน เลขาธิการ และอธิการ มีดังแสดงในแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.3 โครงสร้างการบริหาร สอตป. พหุวิทยาเขต (ระดับสถาบัน)

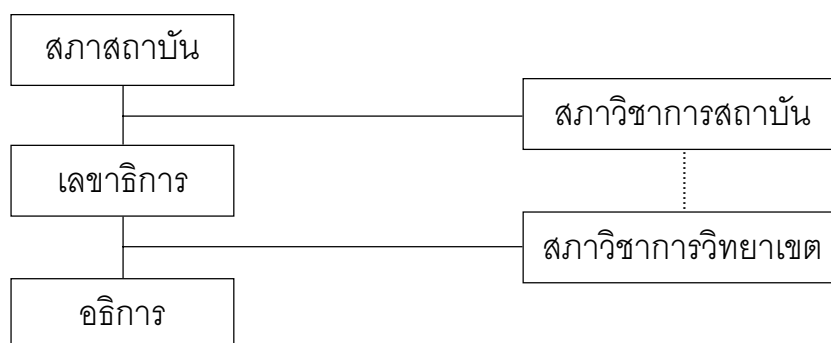
ในระดับวิทยาเขตมีอธิการเป็นผู้บังคับบัญชา วิทยาเขตอาจจัด
องค์การบริหารตามแบบ ดังที่ได้เสนอแล้ว

3.2 สภาวิชาการ

3.2.1 โครงสร้าง

สภาวิชาการมี 2 ระดับ คือ (1) ระดับสถาบัน
และ (2) ระดับวิทยาเขต ดังแสดงในแผนภาพที่ 2.4

แผนภาพที่ 2.4 โครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์การบริหารกับ
องค์การวิชาการระดับสถาบัน และระดับ
วิทยาเขตของ สอตป. พหุวิทยาเขต

3.2.2 องค์ประกอบของสภาวิชาการ ระดับสถาบัน

- 1) เลขาธิการ เป็นประธาน
- 2) อธิการ เป็นกรรมการ
- 3) ผู้แทนคณบดีหรือตำแหน่งที่เทียบเท่า
วิทยาเขตละ 1 คน เป็นกรรมการ

- 4) ผู้แทนคณาจารย์วิทยาเขตละ 2 คน
เป็นกรรมการ
- 5) รองเลขาธิการที่เลขาธิการมอบหมาย
เป็นเลขานุการ

3.2.3 หน้าที่

- 1) เสนอระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับนักศึกษา
หลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดผลที่ใช้ร่วมกันในทุก
วิทยาเขต
- 2) พิจารณาให้ความเห็นในเรื่องงานวิชาการต่อ
สภา สอตป.วิทยาเขตต่าง ๆ

การจัดโครงสร้างเฉพาะประเภท

1. สภาหรือคณะกรรมการสถาบัน

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของรัฐ เอกชน และ
ท้องถิ่นควรจัดให้มีสภาหรือคณะกรรมการสถาบัน ตามที่กำหนด
ไว้ใน มาตรา 40 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
โดยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระดำรงตำแหน่ง 4 ปี และภายใน
2 ปี จัดให้มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นวาระครึ่งหนึ่งและมีการ
เลือกใหม่เข้ามาแทนตามจำนวนที่พ้นวาระ

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จัดตั้งโดย
มหาวิทยาลัยให้มีคณะกรรมการสถาบันตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จัดตั้งขึ้นโดยใช้สถานที่และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ควรจัดตั้งเป็นวิทยาลัยหรือเรียกชื่ออย่างอื่นเป็นการเฉพาะของสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้น ดังกล่าว โดยมีสถานที่ดำเนินงานชัดเจนและให้มีการจัดการหนึ่งทำหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารวิทยาลัยและดำเนินการเกี่ยวกับการเปิดสอนหลักสูตรระดับนี้

2. สภาหรือคณะกรรมการวิชาการ

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของเอกชน ของรัฐ และท้องถิ่น ควรจัดให้มีสภาหรือคณะกรรมการสภาวิชาการ ตามที่เสนอแนะ

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จัดตั้งโดยมหาวิทยาลัย การจัดตั้งองค์กรทางวิชาการให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยกำหนด

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จัดตั้งขึ้นโดยใช้สถานที่และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นควรจัดให้มีคณะกรรมการวิชาการ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของกรรมการตามที่เสนอแนะ

ตอนที่ 3 หลักสูตรและการเทียบโอน

หลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

การจัดหลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถทำงานได้เป็นหลัก ดังนั้น หลักสูตรที่จัดขึ้นจึงเน้นหลักสูตรด้านวิชาชีพ หรือหลักสูตรเฉพาะทางเป็นส่วนใหญ่ หลักสูตรด้านวิชาชีพนี้มีทั้งหลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 2 - 3 ปี บางหน่วยงานจะจัดหลักสูตรระยะสั้น ที่ระยะเวลาของแต่ละหลักสูตรแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ เนื้อหา และเวลาที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาส่วนใหญ่จะออกไปประกอบอาชีพ แต่ก็มีผู้เรียนบางคนต้องการศึกษาต่อ บุคคลเหล่านี้สามารถเข้าศึกษาต่อได้ในบางหลักสูตรของหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง ซึ่งใช้เวลา 2 ปี บางหลักสูตรอาจใช้เวลามากกว่านี้ เช่น 2 ปีครึ่งหรือ 3 ปี เป็นต้น

1. จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตร

1.1 จุดมุ่งหมาย

ตามมาตรา 28 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ “การจัดหลักสูตรเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ โดยสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อชุมชนและประเทศชาติ” ตามความในมาตรานี้การจัดหลักสูตร

อุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา จึงควรเป็นหลักสูตรที่ หลากหลายและมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพ ของบุคคลในชุมชน และส่งเสริมให้เกิดชุมชนหรือสังคม แห่งการเรียนรู้

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตร

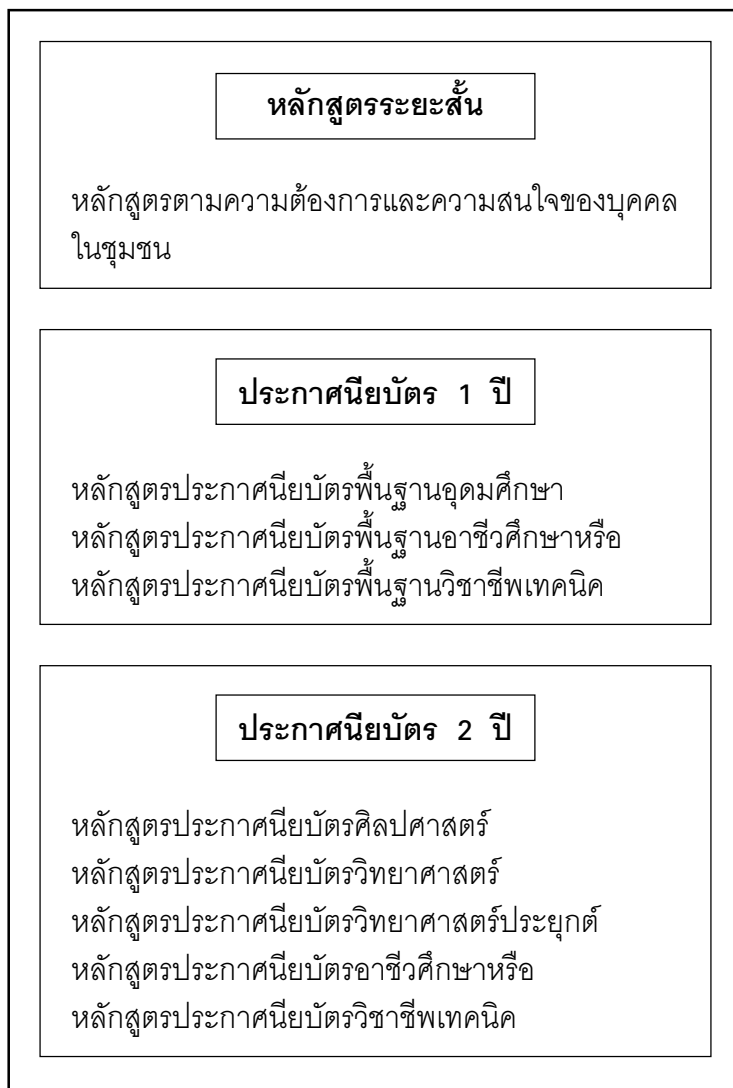
- 1) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนในชุมชนได้ศึกษาในระดับ อุดมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
- 2) ให้บริการการศึกษาด้านวิชาการและวิชาชีพแก่ ผู้เรียนในชุมชนโดยจัดเป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต
- 3) ให้การบริการการศึกษาตามความต้องการและ ความสนใจของบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน

2. ประเภทของหลักสูตร

หลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จะจัดแบ่งออก ได้เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

- 2.1 หลักสูตรระยะสั้น หรือหลักสูตรตามความต้องการและ ความสนใจของผู้เรียน (short courses or customized courses)
- 2.2 หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี (terminal programs)
- 2.3 หลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปี
  - 1) เพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญา (transferred pro-grams)
  - 2) อาชีวศึกษาหรือวิชาชีพเทคนิค (vocational or technical programs) หลักสูตรทั้งสามประเภทดังกล่าว แสดงดัง แผนภาพที่ 2.5

แผนภาพที่ 2.5 ประเภทหลักสูตรการศึกษาของสถาบัน
อุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

รายละเอียดของหลักสูตรแต่ละประเภทมีดังนี้

2.1 หลักสูตรระยะสั้น (short courses or customized courses) เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อให้บริการการศึกษาแก่ชุมชน และเป็นไปตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียนโดยมิได้กำหนดพื้นฐานการศึกษาขั้นต้นของผู้เรียน หลักสูตรดังกล่าว ได้แก่ ทำอาหาร ดัดผม แต่งหน้า หลักสูตรคอมพิวเตอร์เฉพาะเรื่อง เช่น microsoft words, microsoft excel, power point เป็นต้น ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปัตริ การจัดหลักสูตรดังกล่าวนี้ ควรมีลักษณะยืดหยุ่นตามสภาพของชุมชน เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นให้เปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของชุมชน เช่น หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม หลักสูตรระยะสั้นบางหลักสูตรอาจจัดในลักษณะที่เน้นหรือใช้หรือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การหล่อเทียนพรรษา การละเล่นท้องถิ่น หรือศิลปะของท้องถิ่น ระยะเวลาเรียนในแต่ละหลักสูตรแตกต่างกันไป บางหลักสูตรอาจจัดเป็นรายวิชาได้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของแต่ละหลักสูตร หลักสูตรประเภทนี้หากมีการอบรมตั้งแต่ 20 ชั่วโมงขึ้นไป ก็สามารถรับวุฒิปัตริได้

2.2 หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี เป็นหลักสูตรที่จบในตัวเองแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) หลักสูตร 1 ปี ที่มุ่งให้การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการศึกษาทั่วไป (general courses) เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสำหรับบุคคลที่ต้องการศึกษารายวิชาที่เน้นหมวดศึกษาทั่วไป ซึ่งได้แก่

คณิตศาสตร์ ภาษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ เป็นต้น รายวิชาเหล่านี้ มีลักษณะเดียวกับรายวิชา ที่ผู้เรียนระดับปริญญาตรีศึกษาในปีที่ 1 และหรือปีที่ 2 ในหมวด ศึกษาทั่วไป โดยที่ผู้สำเร็จการศึกษาแล้วจะได้รับประกาศนียบัตร พื้นฐานอุดมศึกษา (general certificate)

2) หลักสูตร 1 ปี ที่มุ่งให้การศึกษาด้านวิชาชีพแก่ผู้เรียน (vocational or technical courses) เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยเน้น การฝึกทักษะและการให้ความรู้ความเข้าใจในอาชีพนั้น ๆ เพียง พอจนประกอบอาชีพได้ เช่น หลักสูตรผู้ช่วยพยาบาล หลักสูตร ผู้ช่วยทันตแพทย์ เป็นต้น โดยที่ผู้สำเร็จหลักสูตรจะได้รับ ประกาศนียบัตรพื้นฐานอาชีพศึกษาหรือประกาศนียบัตรพื้นฐาน วิชาชีพเทคนิค (vocational or technical certificate)

หลักสูตรระดับประกาศนียบัตร 1 ปี ทั้งสองลักษณะ ผู้เรียน จะใช้เวลาศึกษา 2 ภาคการศึกษา หรือ 1 ปี ในระบบทวิภาค และมีหน่วยกิตรวมประมาณ 30 - 38 หน่วยกิต

2.3 หลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปี (transferred programs) แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) หลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถศึกษาต่อในระดับ ปริญญา หลักสูตรนี้ เทียบได้กับหลักสูตรที่นักศึกษาระดับปีที่ 1 และปีที่ 2 ของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี จัดได้เป็น 3 แบบ คือ ศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ประยุกต์

ผู้สำเร็จการศึกษาทางศิลปศาสตร์จะได้รับประกาศนียบัตร

ศิลปศาสตร์ ซึ่งเทียบได้กับอนุปริญญาศิลปศาสตร์ (Associate in Arts - AA) ของต่างประเทศ และสามารถจะศึกษาต่อในสาขาหรือคณะวิชาต่างๆ เช่น อักษรศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เป็นต้น

ผู้สำเร็จการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ จะได้รับประกาศนียบัตรวิทยาศาสตร์ ซึ่งเทียบได้กับอนุปริญญาวิทยาศาสตร์ (Associate in Science - AS) ของต่างประเทศ และสามารถจะเข้าศึกษาต่อในสาขาหรือคณะวิชาต่างๆ เช่น คณะวิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ และแพทยศาสตร์ เป็นต้น

ผู้สำเร็จการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ประยุกต์ จะได้รับประกาศนียบัตรวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งเทียบได้กับอนุปริญญาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Associate in Applied Science - AAS) ของต่างประเทศ และสามารถเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาหรือคณะวิชาต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ศึกษา วิศวกรรมศาสตร์ เป็นต้น

หลักสูตรระดับประกาศนียบัตร 2 ปีนี้ ใช้เวลาศึกษา 2 ปี ในระบบทวิภาคและมีหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรประมาณ 60 - 75 หน่วยกิต

2) หลักสูตรอาชีวศึกษาหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (vocational and technical programs) เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนมีพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี และหรือมุ่งผลิตและพัฒนาแรงงานระดับช่างเทคนิคตามสาขาอาชีพและความต้องการของตลาดแรงงาน หลักสูตรประเภทนี้ อาจจะ เป็นหลักสูตรเบ็ดเสร็จในตัวเอง เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถ

ออกไปประกอบอาชีพได้ แต่บางสาขาวิชาหรือประเภทวิชาก็อาจใช้เป็นพื้นฐานเพื่อศึกษาต่อจนถึงระดับปริญญาได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหลักสูตรที่จะไปศึกษาต่อ

ผู้สำเร็จการศึกษา จะได้รับประกาศนียบัตรอาชีวศึกษา (Vocational Diploma หรือวิชาชีวะเทคนิค (Technical Diploma) หลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปีนี้ ผู้เรียนใช้เวลาศึกษา 2 ปี ในระบบทวิภาค และมีหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรประมาณ 60 - 75 หน่วยกิต

โครงสร้างของหลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

1. โครงสร้างหลักสูตร หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี และ 2 ปี ควรมีโครงสร้างหลักสูตรที่ประกอบด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึงวิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป เป็นหมวดวิชาที่ประกอบด้วยสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ การจัดเนื้อหาวิชาศึกษาทั่วไปอาจจัดเป็นรายวิชาหรือลักษณะบูรณาการ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาดังกล่าวนี้ ก็ได้

1.2 หมวดวิชาเฉพาะ หมายถึงหมวดวิชาแกนเฉพาะด้าน

วิชาพื้นฐานวิชาชีพ และวิชาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ
จนปฏิบัติงานได้

1.3 หมวดวิชาเลือกเสรี หมายถึงวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน
เลือกเรียนรายวิชาในหลักสูตรที่สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่า
ปริญญาเปิดสอนตามความสนใจของตน โดยวิชาที่เลือกอาจไม่
เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาเฉพาะที่ตนเลือกเรียนก็ได้

2. ข้อเสนอเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตรอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา

2.1 สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐ
ท้องถิ่น มหาวิทยาลัย และเอกชน สามารถเปิดสอนได้ทุก
ประเภทหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น

2.2 หลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปี ทั้งสองประเภท ควร
มีโครงสร้างดังนี้

หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิต
หมวดศึกษาทั่วไป	30 - 15
หมวดวิชาเฉพาะ	24 - 54
หมวดวิชาเลือกเสรี	6
รวม	60 - 75

2.3 ทุกหลักสูตรที่ สอศป. เปิดสอนจะต้องมีคุณภาพ
มาตรฐานอันสามารถที่จะนำไปเทียบโอนเพื่อการศึกษาต่อหรือ
เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้

มาตรฐานหลักสูตร

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรสำหรับสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา จะประกอบด้วยเกณฑ์การศึกษาสำหรับหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี และหลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร** มุ่งให้มีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติและสอดคล้องกับปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาและมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพของสาขาวิชานั้น ๆ รวมทั้งความก้าวหน้าทางวิชาการและสอดคล้องกับความต้องการทางสังคม

2. **ระบบการจัดการศึกษา** หากใช้ระบบทวิภาค โดยหนึ่งปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษาปกติ แต่ละภาคการศึกษาปกติมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดการศึกษาภาคฤดูร้อน ให้กำหนดระยะเวลาและจำนวนหน่วยกิตโดยมีสัดส่วนเทียบเคียงกันได้กับการศึกษาภาคปกติ

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาใดที่จัดการศึกษาระบบอื่น เช่น ระบบไตรภาค และระบบจตุรภาค ให้ยึดการจัดระบบหน่วยกิตที่สามารถเทียบเคียงได้กับระบบทวิภาคดังกล่าวข้างต้น

3. การคิดหน่วยกิต

3.1 รายวิชาภาคทฤษฎี ที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายปัญหาไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ

1 หน่วยกิตระบบทวิภาค

3.2 รายวิชาภาคปฏิบัติ ที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลองไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค

3.3 การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนาม ที่ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค

3.4 การทำโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้อื่นใดตามที่ได้รับมอบหมาย ที่ใช้เวลาทำโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จัดการศึกษาระบบไตรภาคและระบบจตุรภาค ให้เทียบเคียงหน่วยกิตกับระบบทวิภาค

4. จำนวนหน่วยกิตรวมและระยะเวลาในการศึกษา

4.1 หลักสูตรระยะสั้น มีทั้งหลักสูตรที่สามารถคิดหน่วยกิตได้และไม่สามารถคิดหน่วยกิตได้ การกำหนดหน่วยกิตขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และเวลาที่ใช้ศึกษา หลักสูตรประเภทนี้ เวลาที่ใช้ในการศึกษาจึงแตกต่างกันไป เช่น หลักสูตร 3 ชั่วโมง หลักสูตร 30 ชั่วโมง หลักสูตร 120 ชั่วโมง เป็นต้น ในกรณีที่เป็นหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลามากขึ้น เช่น หลักสูตร 45 ชั่วโมง ก็เทียบได้กับ 1 หน่วยกิต เป็นต้น ทั้งนี้ การเทียบหน่วยกิตให้ยึดหลักการคิดหน่วยกิตของหลักสูตรอุดมศึกษาเป็นหลัก

4.2 หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี ให้มีจำนวนหน่วยกิต ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 40 หน่วยกิต ใช้ เวลาศึกษาอย่างมากไม่เกิน 2 ปีการศึกษา สำหรับหลักสูตรที่ เรียนเต็มเวลา และอย่างมากไม่เกิน 3 ปีการศึกษา สำหรับ หลักสูตรที่เรียนไม่เต็มเวลา

4.3 หลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปี ให้มีจำนวนหน่วยกิต ไม่น้อยกว่า 60 หน่วยกิตและอย่างมากไม่เกิน 72 หน่วยกิต ใช้ เวลาศึกษาอย่างมากไม่เกิน 4 ปีการศึกษา สำหรับหลักสูตรที่ เรียนเต็มเวลาและอย่างมากไม่เกิน 6 ปีการศึกษา สำหรับหลักสูตร ที่เรียนไม่เต็มเวลา

5. คุณสมบัติของผู้เรียน

5.1 หลักสูตรระยะสั้น เป็นหลักสูตรสำหรับผู้เรียนทั่วไป ที่อาจกำหนดหรือไม่กำหนดคุณวุฒิขั้นต่ำ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และลักษณะของเนื้อหาวิชาที่เปิดสอน

5.2 หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี เป็นหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่า หรือมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

5.3 หลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปี เป็นหลักสูตรสำหรับผู้เรียนที่จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่า หรือมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

6. เกณฑ์การวัดผลและการสำเร็จการศึกษา ให้สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา กำหนดเกณฑ์การวัดผล เกณฑ์ขั้นต่ำของแต่ละรายวิชา และเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร โดยต้องเรียนครบตามจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดของหลักสูตรระดับประกาศนียบัตร 1 ปี และ 2 ปี และต้องได้แต้มระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 จากระบบ 4 แต้มระดับคะแนน จึงถือว่าเรียนจบหลักสูตร ในกรณีที่สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาใช้ระบบการวัดผลและการสำเร็จการศึกษาที่แตกต่างจากนี้จะต้องกำหนดให้มีค่าเทียบเคียงกันได้

7. ชื่อวุฒิทางการศึกษา ให้ใช้ชื่อวุฒิทางการศึกษาตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยวุฒิทางการศึกษาของแต่ละสถาบัน ในกรณีที่ยังไม่มีข้อกำหนดชื่อวุฒิทางการศึกษาในพระราชกฤษฎีกา ให้ใช้ชื่อวุฒิทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์การกำหนดชื่อวุฒิทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาจัดได้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย โดยยึดแนวทางการจัดการศึกษาตามหมวด 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตั้งแต่มาตรา 22 - 30 ซึ่งยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ สามารถพัฒนาตนเองได้ และผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม

ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยการจัดการศึกษาต้องเน้น
ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และ
บูรณาการตามความเหมาะสม

1. รูปแบบการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ควรจัดการเรียน
การสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การ
เรียนการสอนในชั้นเรียน การทำโครงงานหรือโครงการเรียนรู้
การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป การเรียนจากประสบการณ์การ
ทำงาน การเรียนในระบบทางไกล การเรียนการสอนโดยใช้วิธี
แก้ปัญหา และการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบอื่น ๆ

2. สื่อการสอน

การเรียนการสอนที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ที่ทำหน้าที่จัด
กิจกรรมการเรียนการสอนจำเป็นต้องใช้สื่อที่หลากหลายทั้งสื่อ
ของจริง สื่อเครื่องมือ อุปกรณ์ สื่อที่เป็นวิธีการ ประสบการณ์ตรง
ประสบการณ์จำลองหรือใช้สื่อพื้นบ้านจนถึงสื่อที่เป็นสื่อทันสมัย
(high technology) เช่น การใช้ดาวเทียมเป็นสื่อทางไกลสำหรับ
การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่ต้องอาศัยผู้ที่มีความชำนาญ
เฉพาะ หรือเป็นรายวิชาที่หาผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นได้ยาก
เช่น การสอนภาษาต่างประเทศ การสอนวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3. การประเมินผล

การประเมินผลจะเป็นการประเมินที่เน้นการประเมินตาม
สภาพจริง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีทั้งแบบทดสอบ แบบ

สังเกต แบบประเมินผลงาน และแบบวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ การกำหนดเครื่องมือในการประเมินขึ้นอยู่กับผู้ดูแลหรือผู้สอนซึ่งจะต้องมีการวางแผนอย่างเหมาะสม ให้เป็นการประเมินอย่างต่อเนื่องและครอบคลุม

การเทียบโอนผลการศึกษา

จากความในมาตรา 15 (วรรคท้าย) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ว่า “ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะ เป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน”

1. ความหมาย

การเทียบโอนผลการศึกษา ประกอบด้วยคำ 2 คำ ซึ่งมีความหมายแตกต่างกัน คือ การเทียบระดับการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียนรู้

1.1 ความหมายของการเทียบระดับการศึกษา

การเทียบระดับการศึกษา หมายถึงการกำหนดความเท่าเทียมกันของมาตรฐานการศึกษาตามหลักสูตรในแต่ละระดับและรูปแบบการจัดการศึกษา คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยนำผลการเรียนรู้มาประเมินเพื่อเทียบเท่าระดับการศึกษาระดับใดระดับ (กรมการ

ศึกษานอกโรงเรียน, 2543)

1.2 ความหมายของการเทียบโอนผลการเรียนรู้

การเทียบโอนผลการเรียนรู้ หมายถึงการนำผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ระหว่างการศึกษาในสถานศึกษารูปแบบการศึกษาเดียวกันและหรือต่างรูปแบบกัน ไม่ว่าจะเป็ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดียวกันแต่ต่างระดับกันหรือต่างสถานศึกษา กัน รวมทั้งการนำประสบการณ์การทำงานที่สะท้อนถึงกระบวนการทำงานและการพัฒนาอาชีพมาเป็นผลการเรียนส่วนหนึ่งของหลักสูตรในระดับการศึกษาระดับหนึ่ง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543)

2. การเทียบโอน

เพื่อให้การเทียบโอนผลการศึกษามบรรลุผลตามเจตนารมณ์ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มียุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังนี้

2.1 ให้มีหน่วยงานกลางในสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาและมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาการและวิชาชีพจำนวนหนึ่ง ทำหน้าที่กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน และแนวปฏิบัติในการเทียบโอนผลการศึกษาหลักสูตรอุดมศึกษา ระดับต่าง ๆ รวมทั้งระดับต่ำกว่าปริญญา และหลักสูตรเฉพาะทาง นอกจากนี้ คณะกรรมการดังกล่าวนี้ยังอาจทำหน้าที่พิจารณาความเหมาะสมของการเทียบระดับการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐาน ก่อนส่งผลการพิจารณาให้สถาบันอุดมศึกษาประเมินผลการเรียน

รู้ตามหลักวิชา เพื่อให้มั่นใจว่าเป็นผู้มีความรู้และคุณธรรมสมควร
แก่การรับอนุปริญญาหรือปริญญาในสาขาวิชานั้น ๆ โดยเสนอ
สภาสถาบันเป็นผู้อนุมัติ

2.2 ให้มีคณะกรรมการเทียบโอนของแต่ละสถาบัน
อุดมศึกษา มีอำนาจตัดสินใจพิจารณารับนักศึกษาเข้าเรียนและ
เทียบโอนผลการศึกษาตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการ
อุดมศึกษากำหนด และเป็นไปตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติ
ของสถาบันนั้น

2.3 การประเมินเพื่อการเทียบโอน ต้องดำเนินการในรูป
คณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาวิชา ด้าน
การวัดและประเมินผล ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน เพื่อให้
กระบวนการประเมินมาตรฐานโปร่งใสและตรวจสอบได้

2.4 ควรสนับสนุนให้มีการตั้งหน่วยงานกลางที่จัดสอบ
มาตรฐานวิชาต่าง ๆ ในระดับอุดมศึกษาเพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถ
เลือกสอบและนำผลไปเทียบโอนได้ และควรสนับสนุนให้การ
ทดสอบดังกล่าว เป็นที่ยอมรับและมีการใช้อย่างแพร่หลายใน
สถาบันอุดมศึกษาทุกประเภท

2.5 ให้มีระบบฐานข้อมูลของผู้ขอเทียบโอน ซึ่งเป็นข้อมูล
เกี่ยวกับผลการศึกษา ผลการเรียนรู้ในสาขาวิชาหรือรายวิชาที่ได้
ศึกษาหรือเทียบโอนแล้ว

3. การเทียบระดับการศึกษา

3.1 วัตถุประสงค์ของการเทียบระดับการศึกษา

3.1.1 เพื่อให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพการ
เรียนรู้ของบุคคลในสังคม

3.1.2 เพื่อนำไปเป็นหลักฐานในการประกอบอาชีพ
หรือการศึกษาต่อ

3.1.3 เพื่อเป็นหลักฐานแสดงวิทยฐานะทางสังคม
และเพื่อสิทธิบางอย่าง

3.2 วิธีการและหลักเกณฑ์การเทียบระดับการศึกษา

วิธีการเทียบระดับการศึกษาแบ่งเป็น 2 วิธี คือ
พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา และพิจารณาจากผลการศึกษา
ผลการเรียนรู้ (ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์)

พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา มีวิธีการ คือ

3.2.1 พิจารณาหลักฐานการศึกษาและหลักฐานอื่น
ตามที่กระทรวงการศึกษาฯ กำหนด เกณฑ์การพิจารณาให้ยึดถือ
เกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
กระทรวงฯ ในระดับเดียวกันในประเด็นต่าง ๆ เช่น โครงสร้าง
ของหลักสูตร เวลาเรียนตามหลักสูตร คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา
เกณฑ์การวัดและประเมินผล และเกณฑ์การจบหลักสูตร เป็นต้น

3.2.2 พิจารณาจากผลการศึกษา ผลการเรียนรู้
(ทักษะ และประสบการณ์) มีวิธีการ ดังนี้

1) พิจารณาจากหลักฐานวุฒิการศึกษาเดิม
ก่อนเทียบระดับการศึกษา

2) พิจารณาจากผลการศึกษา ผลการเรียนรู้
(ทักษะและประสบการณ์) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตร

ในระดับใดระดับหนึ่งที่ประสงค์จะขอเทียบ

3.3 ผู้รับผิดชอบและออกหลักฐานการเทียบระดับการศึกษา

ให้มหาวิทยาลัย/สถาบัน เป็นผู้รับผิดชอบในการเทียบระดับการศึกษา ทั้งหลักสูตรในประเทศและต่างประเทศ ตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติที่กำหนดไว้ในแต่ละสถาบัน และตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงการศึกษาฯ

4. การเทียบโอนผลการเรียนรู้

4.1 วัตถุประสงค์ของการเทียบโอนผลการเรียนรู้

1) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ออกจากการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในระบบหรือนอกระบบแล้วสามารถกลับเข้าสู่รูปแบบการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งได้ รวมทั้งผู้ที่เรียนตามอัธยาศัยสามารถเข้าสู่รูปแบบการศึกษาในหรือนอกระบบได้

2) เพื่อเปิดโอกาสให้มีการย้ายสถานศึกษาหรือเปลี่ยนแปลงการเรียนได้

3) เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับการศึกษาเดียวกันหรือระดับที่สูงขึ้น

4.2 วิธีการเทียบโอนผลการเรียนรู้

วิธีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 วิธี คือ พิจารณาจากหลักฐานการศึกษาและพิจารณาจากผลการศึกษา

ผลการเรียนรู้ (ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์)

1) พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา เป็นการพิจารณาผลการเรียนจากหลักฐานการศึกษาและหรือหลักฐานอื่นที่หน่วยงานของรัฐให้การรับรอง ทั้งในและต่างประเทศที่ได้เรียนมาแล้วยังไม่จบหลักสูตรหรือจบระดับ เพื่อเทียบโอนเป็นผลการเรียนส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับใดระดับหนึ่ง

2) พิจารณาจากผลการศึกษา ผลการเรียนรู้ (ทักษะ และประสบการณ์) เป็นการนำผลการศึกษา ผลการเรียนรู้ทักษะ และประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ตามอัธยาศัย การฝึกอบรม หลักสูตรระยะสั้น การประกอบอาชีพ รวมถึงการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มาเทียบโอนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับใดระดับหนึ่ง ทั้งนี้ ให้มีคณะกรรมการประเมินผลการศึกษา ผลการเรียนรู้ ทักษะ และประสบการณ์เพื่อเทียบโอน โดยวิธีการประเมินที่เหมาะสม

4.3 ผู้รับผิดชอบการเทียบโอนผลการเรียนรู้

ให้มหาวิทยาลัย/สถาบัน เป็นผู้รับผิดชอบในการเทียบโอนผลการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา ทั้งหลักสูตรในและต่างประเทศ ตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติของสถาบันและเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงการศึกษา

5. รูปแบบการเทียบโอน

การเทียบโอนผลการศึกษาของหลักสูตรระหว่างสถาบัน อุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา กับสถาบันอุดมศึกษาระดับ

ปริญญาทั้งในสถาบันการศึกษาสังกัดเดียวกันหรือต่างสังกัดมีรูปแบบการเทียบโอนหลายรูปแบบคือ

5.1 การเทียบโอนเมื่อสำเร็จการศึกษา (จากหลักสูตรหนึ่งไปอีกหลักสูตรหนึ่ง)

5.2 การเทียบโอนระหว่างระบบการศึกษา

5.3 การเทียบโอนหลักสูตรจากสถาบันหนึ่งไปอีกสถาบันหนึ่ง

5.4 การเทียบโอนขณะที่ผู้เรียนศึกษาไม่ครบหลักสูตร

5.1 การเทียบโอนเมื่อสำเร็จการศึกษา (จากหลักสูตรหนึ่งไปอีกหลักสูตรหนึ่ง) การเทียบโอนในลักษณะนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ จากสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาเข้าศึกษาต่อตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะต่อเนื่อง เพื่อให้ได้วุฒิปริญญา ในกรณีนี้ จะต้องมี การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่ชัดเจน สามารถเทียบโอนให้ศึกษาต่อเนื่องได้ เป็นต้นว่า

5.1.1 ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรศิลปศาสตร์ (2 ปี) สามารถเข้าศึกษาต่อเนืองในสถาบันอุดมศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ หรือสาขาวิชาที่มีวิชาพื้นฐานศิลปศาสตร์ได้ โดยใช้เวลา 2 ปี

5.1.2 ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิทยาศาสตร์ (2 ปี) สามารถเข้าศึกษาต่อเนืองในสถาบันอุดมศึกษา

สาขาวิชาบัญชี เกษศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ โดยใช้เวลา 2 ปี 3 ปี และ 4 ปี ตามลำดับ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหลักสูตรของสาขาวิชานั้น ๆ

5.1.3 ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (2 ปี) สามารถเข้าศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ โดยใช้เวลาศึกษา 2 ปี หรือด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยใช้เวลาศึกษา 3 ปี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหลักสูตรของสาขาวิชานั้น ๆ

5.1.4 ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีวศึกษาหรือวิชาชีพเทคนิค (2 ปี) สามารถเข้าศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา สาขาวิชาอื่น ๆ ระดับปริญญาได้

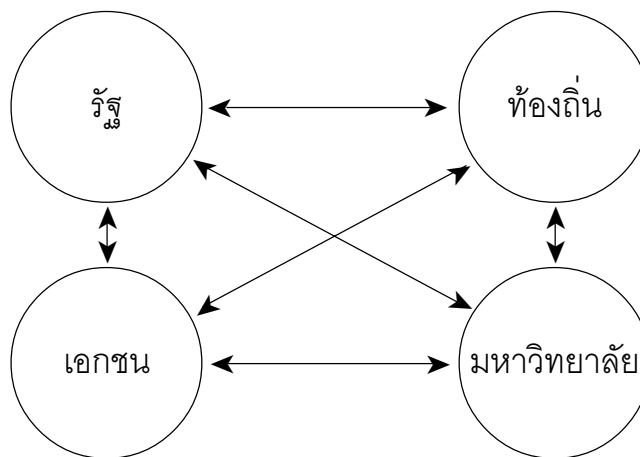
ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องกำหนดสัดส่วนการรับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อเนื่อง โดยขยายปริมาณการรับในชั้นปีต่อเอื่อนั้น ๆ ในสัดส่วนที่เหมาะสมกับกำลังความสามารถที่จะรับได้ เช่น ในระยะแรกกำลังการผลิตนักศึกษาในชั้นปีที่ 3 100% แบ่งเป็นนักศึกษาระดับปีที่ 2 ของสถาบันอุดมศึกษาเองเรียนต่อ 90% อีก 10 % รับจากผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา 2 ปี มาเรียนต่อเอื่อน และค่อย ๆ เพิ่มสัดส่วนรับเพิ่มขึ้นจนในที่สุดบางสถาบันอุดมศึกษาอาจจัดการศึกษาโดยเริ่มตั้งแต่ปีที่ 3 ขึ้นไป ส่วนระดับปีที่ 1 - 2 ให้เป็นภาระของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จะเป็นผู้สอนวิชาพื้นฐาน

5.2 การเทียบโอนระหว่างระบบการศึกษา แนวความคิด การเทียบโอนหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้หลักสูตรทุก หลักสูตรสามารถเทียบโอนกันได้ ทั้งหลักสูตรที่สอนในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย ทั้งนี้ การเทียบโอนให้เป็นไปตามเกณฑ์ การเทียบโอนที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดขึ้น การเทียบโอน ลักษณะเช่นนี้ หลักสูตรบางหลักสูตรสามารถเทียบโอนได้น้อย รายวิชา หลักสูตรบางหลักสูตรเทียบโอนได้หลายรายวิชา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหลักสูตรในแต่ละคณะ สาขา และประเภทวิชา ซึ่งอาจ จะมีธรรมชาติที่แตกต่างกัน

5.3 การเทียบโอนหลักสูตรจากสถาบันหนึ่งไปอีกสถาบัน หนึ่ง การเทียบโอนหลักสูตรจากสถาบันหนึ่งไปสู่อีกสถาบันหนึ่ง อาจเป็นการเทียบโอนหลักสูตรของสถาบันจากสังกัดเดียวกันหรือ ต่างสังกัดก็ได้ การเทียบโอนในลักษณะเช่นนี้ มีวัตถุประสงค์ หลายประการ เช่น ผู้เรียนประสงค์จะเรียนบางรายวิชาหรือบาง หลักสูตรจากสถาบันอื่น หรือเพื่อให้ผู้เรียนและสถาบันได้ร่วมใช้ ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในกลุ่มเขตการศึกษาเดียวกัน การเทียบโอนลักษณะเช่นนี้ แสดงได้ดังแผนภาพที่ 2.6

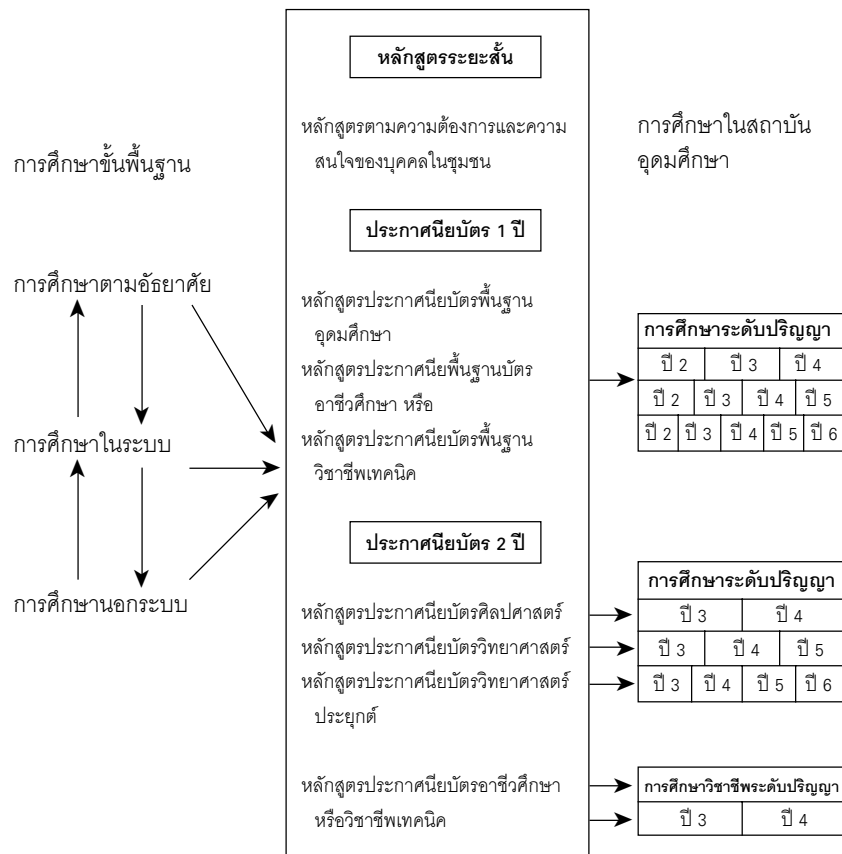
แผนภาพที่ 2.6 แสดงการเทียบโอนจากสถาบันหนึ่งไปอีก
สถาบันหนึ่ง

5.4 การเทียบโอนขณะที่ผู้เรียนยังศึกษาไม่ครบหลักสูตร การเทียบโอนในลักษณะเช่นนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกและเปลี่ยนแปลงแนวทางการศึกษาของตนเอง ในกรณีที่ผู้เรียนค้นพบว่าความสนใจของตนเองเปลี่ยนไป หรือพบว่าตัวเองจะได้รับความสำเร็จหากได้เปลี่ยนหลักสูตร สถาบันที่รับโอนผลการเรียนจะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เทียบโอนผลการเรียนบางรายวิชา และกำหนดรายวิชาที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาเพิ่มเติมจนสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรที่ต้องการ

จากการศึกษาหลักสูตรและการเทียบโอนข้างต้น อาจนำเสนอในแผนภาพที่ 2.7 ได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 2.7 รูปแบบการศึกษาจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเทียบโอนสู่การศึกษาอุดมศึกษาระดับปริญญาการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา

สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาจะต้องจัดหลักสูตรเพื่อให้สัมพันธ์กับหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา โดยจำเป็นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาเพื่อรับผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาควรจะได้ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาประกอบ เพื่อจะได้เป็นการประกันคุณภาพว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญามีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของแต่ละหลักสูตร
2. จำนวนหน่วยกิตของโครงสร้างหลักสูตรในระดับปริญญาตรี และแต่ละหมวดวิชาต้องเป็นไปตามเกณฑ์ของทบวงหรือหน่วยงานที่ดูแลคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษากำหนด
3. หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี ผู้สำเร็จการศึกษาหากประสงค์จะศึกษาต่อสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้จากบางรายวิชาโดยให้สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาเป็นผู้เทียบโอนรายวิชาดังกล่าว
4. การสะสมหน่วยกิตอาจทำได้จากการศึกษาหลักสูตรระยะสั้นหลายหลายหลักสูตร หลักสูตรเหล่านี้ เมื่อสะสมแล้วนำมาเทียบรายวิชาในระดับประกาศนียบัตร 1 ปี และในทำนองเดียวกัน การสะสมหน่วยกิตของรายวิชาในระดับประกาศนียบัตร 1 ปี

สามารถนำมาเทียบโอนรายวิชาในระดับที่สูงขึ้นได้

5. การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปควรสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของประชาชนที่มีความหลากหลาย หลักสูตรในระดับต่าง ๆ จึงควรปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเทียบโอนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา

1. ให้ออมรับการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาทุกรูปแบบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในสถาบัน โดยแก้ไขปรับปรุงข้อบังคับของสถาบันให้เอื้อต่อการเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียนได้ โดยอาศัยกฎกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2. เพิ่มหน่วยงานบริการด้านการเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียนในสถาบันอุดมศึกษาและประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปทราบ หน่วยงานนี้ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะแนวการเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียนตามกระบวนการและหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3. แต่งตั้งคณะบุคคลที่มีความเที่ยงธรรมเป็นคณะกรรมการประเมินความรู้ ทั้งในการขอเทียบระดับและการขอเทียบโอนผลการเรียน ทั้งนี้ องค์คณะบุคคลควรประกอบด้วยบุคคลทั้งภายใน

และภายนอกสถาบัน

4. มีการบันทึกผลการประเมินไว้เป็นหลักฐาน เพื่อเปิดโอกาสให้สามารถตรวจสอบได้หากมีข้อสงสัย ทั้งนี้ อาจมีการประมวลผลสรุปส่งองค์กรที่กำกับดูแล

5. มีการกำหนดค่าธรรมเนียมในการประเมินเพื่อการเทียบระดับและการเทียบโอนผลการเรียนให้เหมาะสม

ตอนที่ 4 การประกันคุณภาพการศึกษา

ความจำเป็น

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่มีความจำเป็นจะต้องดำเนินการประกันคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (มาตรา 47 - มาตรา 51) โดยจะต้องจัดให้มีทั้งระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก

1. การประกันคุณภาพภายใน

สอดตป. จะต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน ดังที่กำหนดไว้ใน มาตรา 48 ดังนี้

มาตรา 48 ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน/เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

2. การประกันคุณภาพภายนอก

นอกจากการประกันคุณภาพภายในแล้ว สอดตป. จำเป็นจะต้องดำเนินการเพื่อประกันคุณภาพภายนอก การประกันคุณภาพภายนอกจะต้องทำอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี ดังที่กำหนดไว้ใน มาตรา 49 วรรคสองว่า

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา
ทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การ
ประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน
หน่วยงานที่รับผิดชอบในการประกันคุณภาพภายนอก คือ
สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

การจัดระบบการประกันคุณภาพภายใน

1. การพัฒนากลไกการประกันคุณภาพภายใน

สอดคล้อง. ดำเนินการจัดตั้งกลไกการประกันคุณภาพภายใน
ขึ้น กลไกที่สำคัญคือ คณะกรรมการประกันคุณภาพ และหน่วยงาน
ที่รับผิดชอบในการประกันคุณภาพ

1.1 คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา

คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย
อธิการหรือผู้ที่อธิการมอบหมาย เป็นประธาน คณบดีทุกคณะวิชา
ผู้บริหารหน่วยงานที่เทียบเท่าคณบดีทุกหน่วยงาน อาจารย์
3-5 คน เป็นกรรมการ หัวหน้าหน่วยประกันคุณภาพ เป็น
กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา
มีอำนาจหน้าที่

(1) กำหนดแนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับการ
ประกันคุณภาพ

(2) จัดทำคู่มือการประกันคุณภาพ

(3) กำหนดแนวทางและกำกับดูแลการรายงานการศึกษาตนเอง (self-study report)

(4) จัดให้มีการเผยแพร่และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพในระดับคณะวิชาและสำนัก ก็อาจจัดให้มีคณะกรรมการประกันคุณภาพเช่นเดียวกัน

1.2 หน่วยงานการประกันคุณภาพ

จัดให้มีหน่วยงานขึ้นหน่วยงานหนึ่ง ขึ้นตรงต่ออธิการ เรียกว่า “หน่วยประกันคุณภาพการศึกษา” โดยมีผู้บริหารหรืออาจารย์ผู้มีความรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพ เป็นหัวหน้าหน่วย

ให้หน่วยประกันคุณภาพการศึกษาเป็นหน่วยงานขนาดเล็ก มีอัตรากำลังด้านบริหารและธุรการเท่าที่จำเป็น สามารถยืมบุคลากรจากหน่วยงานอื่นของ สอตบ. มาปฏิบัติงานชั่วคราว

หน่วยงานประกันคุณภาพการศึกษามีหน้าที่

(1) เป็นหน่วยเลขานุการของคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา

(2) ประสานงานการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของทุกหน่วยงานในวิทยาลัย

(3) ประสานงานในการประกันคุณภาพภายนอกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(4) ดำเนินการอย่างอื่นตามที่กรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยมอบหมาย

2. องค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพ

องค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพควรจะต้องสอดคล้องกับภารกิจหลักของ สอตป. และสอดคล้องกับองค์ประกอบประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัยได้ให้ความเห็นชอบ เนื่องจาก สอตป. ไม่ได้มีภารกิจทางด้านการวิจัย องค์ประกอบด้านนี้ จึงไม่จำเป็นจะต้องมี ดังนั้น องค์ประกอบประกันคุณภาพของ สอตป. จึงมี 8 ด้านดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 : ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนดำเนินงาน

องค์ประกอบที่ 2 : หลักสูตรและการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 3 : กิจกรรมการพัฒนานักศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 : การบริการทางวิชาการแก่สังคม

องค์ประกอบที่ 5 : การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

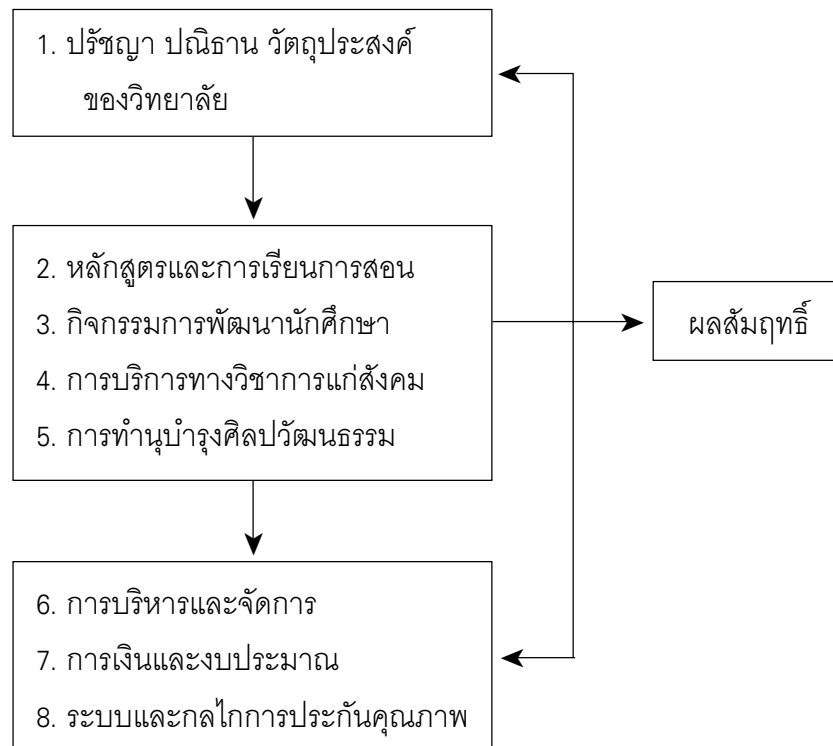
องค์ประกอบที่ 6 : การบริหารและจัดการ

องค์ประกอบที่ 7 : การเงินและงบประมาณ

องค์ประกอบที่ 8 : ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

อาจเขียนเป็นแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 2.8 องค์ประกอบหลักของการประกันคุณภาพ สอตป.

3. การดำเนินการประกันคุณภาพ

ขั้นตอนสำคัญมีดังนี้

- (1) เริ่มต้นศึกษาตนเอง
- (2) จัดทำคู่มือการประกันคุณภาพ
- (3) ดำเนินการพัฒนาคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในคู่มือ
- (4) จัดทำการศึกษาตนเองเพื่อการตรวจสอบ

ทั้งนี้ ในแต่ละขั้นตอนจะต้องยึดองค์ประกอบหลักทั้ง 8 ด้าน เป็นกรอบในการดำเนินการ ดังแสดงในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพและกรอบในการดำเนินการ

ขั้นตอน	กรอบในการดำเนินการ
1. เริ่มต้นทำการศึกษาตนเอง	8 องค์ประกอบหลัก
2. จัดทำคู่มือประกันคุณภาพ	”
3. ดำเนินการพัฒนาคุณภาพ	”
4. จัดทำรายงานการศึกษาตนเองเพื่อการตรวจสอบ	”

ในขั้นตอนแรก จัดให้มีการศึกษาตนเองในทุกหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อนของหน่วยงานนั้น ๆ กรอบสำคัญในการศึกษาตนเอง คือ องค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน เมื่อทราบจุดอ่อนจุดแข็งในด้านใด ก็สามารถกำหนดแนวทางในการแก้ไข

การกำหนดแนวทางแก้ไขจุดอ่อน รวมถึงการรักษาจุดแข็งของหน่วยงานไว้ สามารถกำหนดไว้ในคู่มือการประกันคุณภาพ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สอง ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาตนเองทำให้ทราบว่า หลักสูตรจำนวนมากไม่ได้รับการประเมินเลย หรือมีการประเมินก็ทำมานานแล้ว จึงจำเป็นจะต้องปรับปรุงแก้ไข มาตรการ

ในการปรับปรุงแก้ไขสามารถกำหนดไว้ในคู่มือการประกันคุณภาพ
ในขั้นตอนที่สาม เป็นการดำเนินการเพื่อปรับแก้จุดอ่อน
ต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในคู่มือ เช่น การประเมินหลักสูตร การ
ติดตามนักศึกษา การติดตามบัณฑิต เป็นต้น มาตรการเหล่านี้
เป็นมาตรการพัฒนาคุณภาพ ซึ่งจะต้องลงมือดำเนินการอย่าง
แท้จริง

ขั้นตอนสุดท้ายก็คือ เตรียมพร้อมสำหรับการตรวจสอบภายใน
(internal audit) สิ่งสำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การทำรายงานการ
ศึกษาตนเอง (self-study report) การจัดทำรายงานเพื่อการตรวจ
สอบภายในอาจยึดตามแบบฟอร์มที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดไว้
สำหรับการตรวจสอบภายนอก ทั้งนี้ ก็เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับ
การตรวจสอบภายนอกต่อไป

ทุกขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น จะต้องยึดองค์ประกอบคุณภาพ
8 ด้านหลัก

การตรวจสอบคุณภาพภายใน

การตรวจสอบคุณภาพภายในเป็นกระบวนการตรวจสอบที่
สอดตป. จัดขึ้นโดย สอดตป. แต่งตั้งกรรมการตรวจสอบและดำเนินการ
ให้มีการตรวจสอบจนแล้วเสร็จ สิ่งที่ควรพิจารณาใน การดำเนินการ
ตรวจสอบภายใน คือ (1) ระดับของการตรวจสอบภายใน (2)
เครื่องมือในการตรวจสอบภายใน (3) คณะกรรมการตรวจสอบ
ภายใน

1. ระดับของการตรวจสอบภายใน การตรวจสอบภายในอาจทำในสองระดับคือ ระดับ สอตป. และระดับหน่วยงาน ระดับ สอตป. เป็นการตรวจสอบในภาพรวม ระดับหน่วยงานเป็นการตรวจสอบในภาพย่อย ในการดำเนินการอาจดูภาพย่อยก่อนภาพรวม กล่าวคือ ดำเนินการตรวจสอบระดับหน่วยงานก่อน แล้วจึงดำเนินการตรวจสอบในระดับ สอตป.

2. เครื่องมือในการตรวจสอบภายใน เครื่องมือสำคัญคือ รายงานการศึกษาตนเอง ทั้งในระดับหน่วยงานและระดับ สอตป. ในระดับหน่วยงาน จะมีหน่วยงานสองประเภทคือ ประเภทที่มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ คณะวิชา และประเภทบริหารและบริการ ในการทำรายงานการศึกษาตนเองของหน่วยงานทั้งสองประเภทนี้ จะต้องให้บุคลากรมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

รูปแบบรายงานการศึกษาตนเองของคณะวิชา อาจยึดถือรูปแบบตามที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด สำหรับรูปแบบรายงานการศึกษาตนเองของหน่วยงานบริหารและบริการ ก็อาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบดังกล่าวให้เหมาะสม สอดคล้องกับภารกิจหลักของหน่วยงาน

3. คณะกรรมการตรวจสอบภายใน สอตป. อาจแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ คุณภาพภายใน โดยยึดแนวทางที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด โดยมีองค์ประกอบและคุณสมบัติ ดังนี้

3.1 องค์ประกอบ

คณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพประกอบด้วย

ประธาน	1	คน
ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชา	1 - 3	คน
เลขานุการ	1	คน
รวม	3 - 5	คน

3.2 คุณสมบัติของผู้ตรวจสอบคุณภาพ

- 1) มีความรู้ความเข้าใจและเชื่อมั่นในระบบประกันคุณภาพ
- 2) มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษ การสอน และการวิจัย
- 3) มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 4) ผ่านการอบรมการตรวจสอบคุณภาพ

ในการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพ สอศตป. ควรแต่งตั้งประธานและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยเป็นกรรมการ จำนวนผู้ตรวจสอบจากภายนอกควรจะมีไม่น้อยกว่า 3 คน ในจำนวนกรรมการ 5 คน

ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดทำทำเนียบรายชื่อของผู้ที่ผ่านการอบรมผู้ตรวจสอบคุณภาพไว้แล้ว สอศตป. อาจขอรายชื่อเหล่านี้มาพิจารณาเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบคุณภาพภายในของ สอศตป.

โดยสรุป สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาจะต้องจัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพภายใน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบ เครื่องมือ และกรรมการตรวจสอบ องค์ประกอบระดับ สอตป. และระดับหน่วยงานควรประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ องค์ประกอบระดับหน่วยงานอาจจัดตามที่เหมาะสมกับภารกิจ สำหรับการจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง จะต้องจัดทำทั้งในระดับ สอตป. และหน่วยงาน เช่นเดียวกันกับการแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบคุณภาพภายใน ซึ่งจะต้องจัดตั้งทั้งในระดับ สอตป. และหน่วยงาน ดังสรุปในตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 องค์ประกอบ เครื่องมือ และกรรมการในการ
ตรวจสอบคุณภาพภายใน

ระดับ	องค์ประกอบ	กรรมการ	เครื่องมือ
ระดับ สอตป.	8 องค์ประกอบ	กรรมการ ตรวจสอบคุณภาพ ระดับ สอตป.	รายงานการศึกษา ตนเองของ สอตป.
ระดับหน่วยงาน - คณะวิชา	8 องค์ประกอบ	กรรมการ ตรวจสอบคุณภาพ ระดับคณะ	รายงานการศึกษา ตนเองของคณะ วิชา
- หน่วยบริหาร และบริการ	ตามที่เหมาะสมกับ ภารกิจ	กรรมการ ตรวจสอบคุณภาพ ระดับหน่วยงาน	รายงานการศึกษา ตนเองของ หน่วยงาน

4. กระบวนการตรวจสอบคุณภาพภายในและเกณฑ์การตัดสิน

กระบวนการตรวจสอบคุณภาพภายในเป็นกระบวนการเดียวกันกับการตรวจสอบคุณภาพภายนอก ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญคือ

- 1) คณะกรรมการศึกษารายงานการศึกษาตนเองของ สอศป.
- 2) คณะกรรมการไปเยี่ยมชม สอศป.
- 3) คณะกรรมการตัดสินผล

ในการตัดสินผล คณะกรรมการจะยึดคู่มือการประกันคุณภาพเป็นหลัก และพิจารณาตามเกณฑ์ที่ปรากฏอยู่ในคู่มือการประกันคุณภาพของ สอศป. กรรมการจะตัดสินผลในแต่ละองค์ประกอบพร้อมกับให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบ	เกณฑ์	ข้อสังเกต	ข้อเสนอแนะ
1. ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนดำเนินงาน	ผ่าน/ไม่ผ่าน	จุดแข็ง/จุดอ่อน	ข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข
2. หลักสูตรและการเรียนการสอน	ผ่าน/ไม่ผ่าน	จุดแข็ง/จุดอ่อน	ข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข
3. กิจกรรมการพัฒนาบัณฑิตศึกษา	ผ่าน/ไม่ผ่าน	จุดแข็ง/จุดอ่อน	ข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข
4. การบริการทางวิชาการแก่สังคม	ผ่าน/ไม่ผ่าน	จุดแข็ง/จุดอ่อน	ข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข
5. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	ผ่าน/ไม่ผ่าน	จุดแข็ง/จุดอ่อน	ข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข
6. การบริหารและจัดการ	ผ่าน/ไม่ผ่าน	จุดแข็ง/จุดอ่อน	ข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข
7. การเงินและงบประมาณ	ผ่าน/ไม่ผ่าน	จุดแข็ง/จุดอ่อน	ข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข
8. ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ	ผ่าน/ไม่ผ่าน	จุดแข็ง/จุดอ่อน	ข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข

5. การปรับปรุงแก้ไขหลังจากการตรวจสอบคุณภาพภายใน

หลังจากมีการตรวจสอบคุณภาพภายในระดับ สอตป. แล้ว สอตป. ควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพ

ในกรณีที่ยังมีข้อบกพร่องไม่ผ่าน ก็ให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้มีการตรวจสอบอีกในด้านนั้น ๆ

เมื่อได้รับการประเมินผ่านทุกด้านแล้ว ก็จัดทำรายงานการศึกษาตนเองระดับ สอตป. อีกครั้งหนึ่ง โดยปรับปรุงจากฉบับเดิมที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพภายใน รายงานฉบับนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ใช้สำหรับการตรวจสอบคุณภาพภายนอก

การตรวจสอบคุณภาพภายนอก

หากได้มีการตรวจสอบคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ และยึดแนวทางตามที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดแล้ว การตรวจสอบคุณภาพภายนอกก็จะทำได้ง่ายและเป็นระบบ กล่าวคือ การตรวจสอบคุณภาพภายนอกเป็นแต่เพียงกระบวนการยืนยันหรือตรวจสอบการตรวจสอบคุณภาพภายในเท่านั้น การตรวจสอบภายนอกก็จะง่ายยิ่งขึ้น และเมื่อการตรวจสอบภายในกลายเป็นวัฒนธรรมของสถาบันการศึกษาแล้ว กระบวนการตรวจสอบภายนอกอาจไม่มีความจำเป็นเลย

สอตป. ควรจะศึกษาหลักเกณฑ์และแนวทางของการตรวจสอบคุณภาพภายนอกจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

ตอนที่ 5 การบริหารงานบุคคล

สถานภาพของบุคลากร

บุคลากรใน สอตป. แต่ละรูปแบบจะมีสถานภาพและอยู่ภายใต้องค์กรบริหารงานบุคคล ดังนี้

1. บุคลากรใน สอตป. ของรัฐสังกัดกระทรวงการศึกษาฯ มีสถานภาพเป็นข้าราชการครู ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2. บุคลากรใน สอตป. ของกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาเฉพาะทางที่เปิดสอนหลักสูตรสูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ไม่ถึงระดับปริญญา บุคลากรในสถานศึกษาเฉพาะทางเหล่านี้ จะมีสถานภาพเป็นข้าราชการและอยู่ภายใต้องค์กรบริหารงานบุคคลของกระทรวง ทบวง กรม ที่สังกัดอยู่ สำหรับบุคลากรในสถานศึกษาเฉพาะทางที่รัฐวิสาหกิจจัด จะมีสถานภาพเป็นพนักงานของรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ

3. บุคลากรใน สอตป. เอกชน มีสถานภาพเป็นบุคลากรของ สอตป. เอกชนนั้น ๆ และดำรงสถานภาพอยู่ได้ด้วยสัญญาจ้าง

4. บุคลากรใน สอตป. ที่องค์กรปกครองท้องถิ่นจัดตั้งขึ้น องค์กรปกครองท้องถิ่นที่อาจ จัดตั้ง สอตป. อาจเป็นกรุงเทพมหานคร องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา บุคลากรใน สอตป. ขององค์กรท้องถิ่นประเภทใดก็จะเป็นพนักงานขององค์กรท้องถิ่นนั้น

5. บุคลากรใน สอตป. ที่สังกัดมหาวิทยาลัย โดย สอตป.ที่จัดตั้งนั้น อาจมีฐานะเป็นวิทยาเขตหรือสถาบันสมทบของมหาวิทยาลัย ก็จะมีสถานภาพเป็นข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ในกรณีที่มหาวิทยาลัยนั้นอยู่ในระบบราชการ ปัจจุบันหรือเป็นพนักงานของมหาวิทยาลัยในกรณีที่เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ตารางที่ 2.5 ประเภท เจ้าของ อำนาจในการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ประเภท	เจ้าของ	อำนาจในการจัดตั้ง	ประเภทองค์กร
รัฐ	กระทรวงการศึกษาฯ กระทรวงอื่น	พ.ร.บ. 42	ราชการ
เอกชน	เอกชน มูลนิธิ สมาคม	พ.ร.บ. สถาบันอุดมศึกษาเอกชน	เอกชน
ท้องถิ่น	อบจ. อบต. เทศบาล เมืองพัทยา กทม.	ม. 38 พ.ร.บ. 42 + พ.ร.บ. องค์การท้องถิ่น	ท้องถิ่น
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย สถาบัน	พ.ร.บ. มหาวิทยาลัย	ในกำกับ ราชการ

วิทยาลัยชุมชน :
รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เล่มที่ 2/2

ตำแหน่งทางวิชาการ

ตำแหน่งทางวิชาการของบุคลากรใน สอตบ. อาจจำแนกเป็น

1. ผู้ช่วยครู สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และทดลองปฏิบัติงาน
2. ครูปฏิบัติการ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี
3. ครูชำนาญการ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ขึ้นไป
4. ครูเชี่ยวชาญ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ขึ้นไป
5. ครูเชี่ยวชาญพิเศษ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ขึ้นไป

บุคลากรทุกตำแหน่งทางวิชาการต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และบุคลากรที่สอนบางวิชาอาจจำเป็นต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากองค์กรที่ควบคุมมาตรฐานเฉพาะวิชาชีพนั้น ๆ ด้วย

ตำแหน่งและคุณสมบัติของผู้บริหาร

อธิการหรือผู้อำนวยการ	สำเร็จปริญญาโทขึ้นไป
คณบดีหรือหัวหน้าคณะวิชา	สำเร็จปริญญาโทขึ้นไป
หัวหน้าภาควิชาหรือแผนกวิชา	สำเร็จปริญญาโทขึ้นไป

แนวทางการพัฒนาบุคลากร

กระทรวงการศึกษาศาสตร์ฯ จะต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. จัดและส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาใน สอศตป. ให้มี คุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง และเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจรรยาบรรณของวิชาชีพที่ องค์กรวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษากำหนด (พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 53)

2. จัดตั้ง กำกับ และประสานสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและ พัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความ พร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนา บุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 52) และควรจัดหลักสูตรระดับต่าง ๆ เพื่อเตรียมและพัฒนาครูและผู้บริหาร สอศตป. ในลักษณะเดียวกัน กับที่วิทยาลัยการปกครองหรือวิทยาลัยทางทหารของเหล่าทัพ ต่าง ๆ จัดทำ

3. เสนอให้รัฐจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ (พระราช- บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 52)

4. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และดำเนินการออกกฎ กระทรวง เพื่อกระจายอำนาจการบริหารงานบุคลากรระดับต่ำกว่า อุดมศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาระดับต่ำกว่าอุดม- ศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 54)

ตอนที่ 6 แนวทางการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา สำหรับ สอศป.

จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 8 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ซึ่งครอบคลุมการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับสถาบันอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นที่จะจัดตั้งขึ้นตามข้อเสนอของงานวิจัยนี้ จึงเห็นสมควรเสนอแนวทางการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาสำหรับ สอศป. โดยมีสาระสำคัญดังนี้

หลักการ

ในการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อการจัดการศึกษาของ สอศป. ยึดหลักการพื้นฐานดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจในการบริหารงบประมาณให้กับสถานศึกษา (มาตรา 39)
2. การให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8 (2))
3. ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา (มาตรา 46)
4. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่าย (มาตรา 58 (2))

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ สอศ. มีงบประมาณเพียงพอที่จะผลิตกำลังคนที่มีความรู้และทักษะระดับกึ่งวิชาชีพที่มีคุณภาพและรองรับความต้องการกำลังคนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
2. เพื่อให้ สอศ. มีอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณแบบมุ่งผลลัพธ์ในการดำเนินงานเป็นหลัก
3. เพื่อให้ สอศ. จัดการศึกษาโดยให้สถานประกอบการและผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม

มาตรการ

จากการศึกษาพบว่า ประเทศต่าง ๆ ที่มีปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจมีการปรับมาตรการในการจัดสรรทรัพยากรในสถาบันอุดมศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ (1) การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาหารายได้จากค่าธรรมเนียมการศึกษา (2) การจัดตั้งกองทุนสาธารณะเพื่อให้ผู้เรียนและสถานศึกษาได้กู้ยืมและนำมาชำระคืนตามเงื่อนไขเวลา (3) การระดมทรัพยากรจากชุมชนในลักษณะต่าง ๆ

หากพิจารณาแนวทางข้างต้นกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ในการจัดสรรงบประมาณและการหารายได้ของสถานศึกษาจะต้องดำเนินไปด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การหารายได้

- 1) การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา (มาตรา 58(1)) เปิดโอกาสให้รัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่นอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้

ตามความเหมาะสมเพื่อมาใช้จ่ายในการดำเนินงานของ สอตป. ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นและมาตรา 60 กำหนดให้ รัฐจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการศึกษาซึ่งหมายรวมถึงให้ สอตป. ด้วยทั้งทางตรงและทางอ้อม พร้อมทั้งให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา (มาตรา 58(2)) จากสถานประกอบการ ชุมชน และ สังคมมาใช้ในการจัดการศึกษาได้

2) กำหนดสัดส่วนการรับภาระค่าใช้จ่ายของผู้เรียน (มาตรา 58(2)) เปิดโอกาสให้ สอตป. ทุกรูปแบบสามารถเรียกเก็บค่า ธรรมเนียมได้ตามที่เห็นสมควร โดย สอตป. ของรัฐทุกประเภทจะ เรียกเก็บได้ตามสัดส่วนที่รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้ เช่น รัฐจัดได้รวม 70% ส่วนที่เหลือสามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจาก นักศึกษาได้ บนหลักการของการให้ผู้เรียนมีส่วนในการรับภาระ ค่าใช้จ่ายแต่ไม่ควรเรียกเก็บสูงจนผู้เรียนต้องประสบปัญหาและ สัดส่วนการรับภาระค่าใช้จ่ายไม่ควรสูงเท่ากับสถาบันอุดมศึกษา ระดับปริญญา ซึ่งมาตรการนี้ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการ จัดสรรกองทุนเพื่อการกู้ยืมด้วย

3) พัฒนาระบบการหารายได้ของสถานศึกษา (มาตรา 59) เปิดโอกาสให้ สอตป. สามารถใช้ประโยชน์จากที่ราชพัสดุ และ เบี้ยปรับต่าง ๆ มาจัดสรรค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาได้

โดยสรุป รายได้ของ สอตป. ทั้ง 4 ประเภทจะมาจาก 3 แหล่งหลักดังแผนภาพที่ 2.9

แผนภาพที่ 2.10 สัดส่วนรายได้ของ สอศป.

ร้อยละ

100 -	ค่าธรรมนิยม	ค่าธรรมนิยม	ค่าธรรมนิยม
90 -	การหารายได้จากบริการวิชาการ	การหารายได้จากบริการวิชาการ	การหารายได้จากบริการวิชาการ
80 -	การระดมทรัพยากรชุมชน	การระดมทรัพยากรชุมชน	การระดมทรัพยากรชุมชน
70 -	งบประมาณแผ่นดิน	งบประมาณแผ่นดิน	งบประมาณแผ่นดิน
60 -			
50 -			
40 -			
30 -			
20 -			
10 -			
0 -			

ประเภท
สอศป.

รัฐ

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

มหาวิทยาลัย

เอกชน

วิทยาลัยชุมชน :
รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เล่มที่ 2/2

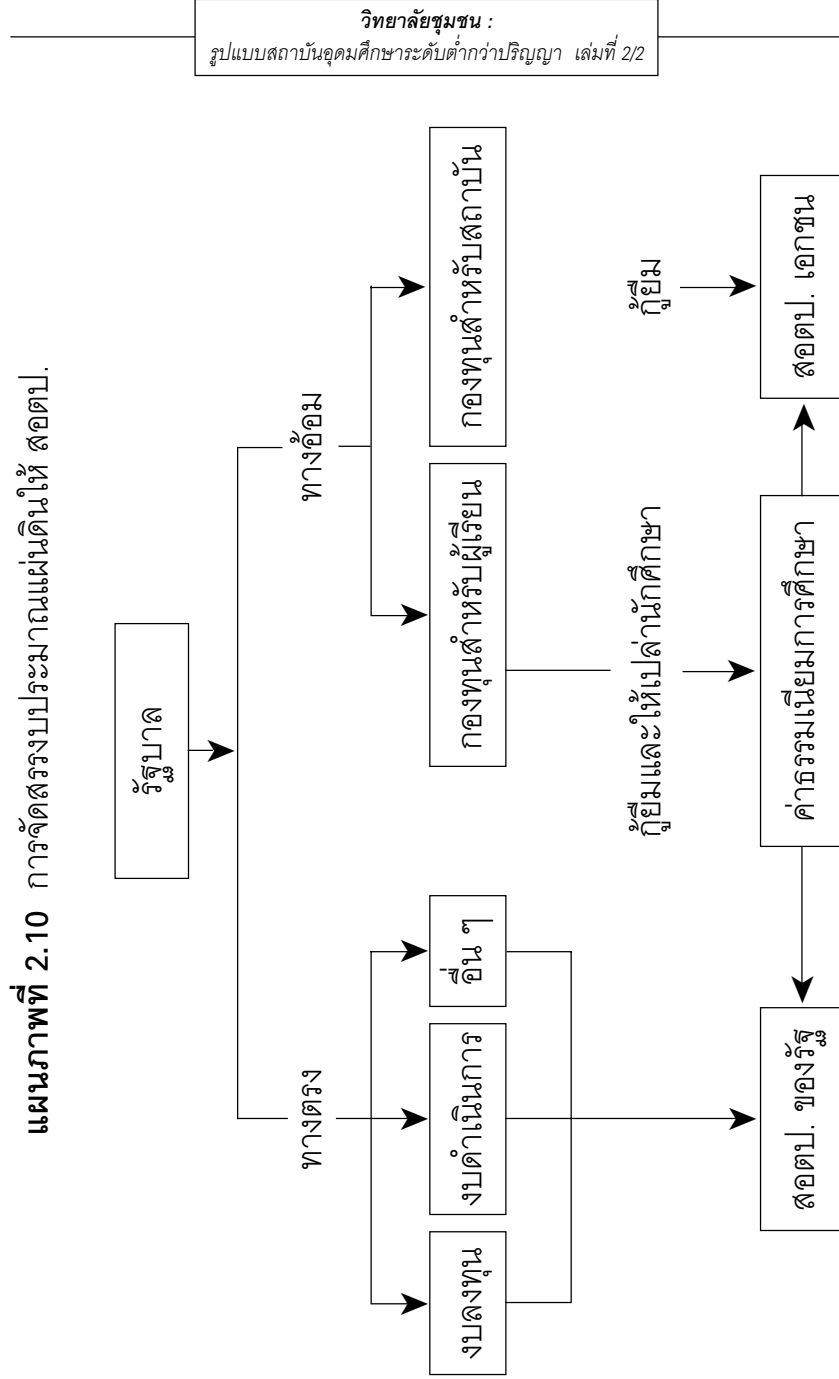
2 การจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน

ตามมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา โดยอาจจัดสรรเป็นงบประมาณเพื่อการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม

1) ทางตรง คือ จัดสรรงบดำเนินการ งบลงทุนและงบอื่น ๆ ให้ตามสถานภาพของรายได้จากการสนับสนุนของรัฐ สอดตป. ของรัฐและท้องถิ่นไม่ว่าจะจัดในรูปแบบใดจะได้รับงบประมาณแผ่นดิน เพื่อให้เป็นงบดำเนินการในส่วนที่เป็นเงินอุดหนุนทั่วไป (block grant) เพื่อความเป็นอิสระในการดำเนินงาน โดยจะใช้การจัดสรรแบบเงินอุดหนุนรายหัว (full time student equivalence : FTSE) เช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา ที่ใช้รูปแบบงบประมาณเชิงสัมพัทธ์ (relative funding model : RFM) ด้านการจัดการศึกษาเฉพาะเรื่องเฉพาะกลุ่ม (adult education) รัฐก็จะจัดสรรให้ที่ใช้ตามประเภทหลักสูตรและจำนวนนักศึกษาที่รับเข้าศึกษา ส่วนการศึกษาพิเศษ รัฐก็จะจัดสรรให้ตามโครงการ

2) ทางอ้อม คือ จัดสรรกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนและสถาบันอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา สามารถนำมาใช้ได้ในลักษณะต่าง ๆ

แผนภาพที่ 2.10 การจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้ สอตป.

3. กลไกการสนับสนุนจากรัฐ

1) พัฒนาระบบการยกเว้นภาษี (มาตรา 58(2) วรรคสอง) รัฐควรมีมาตรการยกเว้นภาษีวัสดุครุภัณฑ์ทางการศึกษาสำหรับ สอตป. ของเอกชน การลดหย่อนภาษีสำหรับผู้บริจาคเงินหรือ ทรัพย์สินให้สถานศึกษา

2) เพื่อให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา รัฐควรมีมาตรการที่จะลดการลงทุนตั้ง สอตป. ของรัฐ และเปิดโอกาสให้เอกชนลงทุนได้เต็มที่

3) การจัดตั้งกองทุนทางการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนด ให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาโดยความในมาตราต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องมีดังนี้

(1) กองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการ ศึกษา ตามมาตรา 52 วรรค 2 เพื่อเป็นเงินทุนสำหรับการพัฒนา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่เหมาะสมกับการ เป็นวิชาชีพชั้นสูง และเป็นเงื่อนไขของการต่อใบอนุญาตประกอบ วิชาชีพด้วย

(2) กองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการ ศึกษา ตามมาตรา 55 วรรค 2 จัดสรรเป็นเงินอุดหนุนเพื่อส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มี ผลงานดีเด่นและงานริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติ

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน

(3) กองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ตามมาตรา 60(2) โดยจัดสรรเป็นทุนการศึกษา ค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียนให้ตามความเหมาะสมและกองทุนนี้เป็นกลไกเสริมด้านผู้เรียนกรณีที่รัฐให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้เรียนสูงขึ้น กองทุนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน

(4) กองทุนกู้ยืมในสถานศึกษาเอกชน ตามมาตรา 60(6) โดยรัฐจะจัดสรรเงินเพื่อสนับสนุนให้สถานศึกษาเอกชนสามารถพัฒนาการเรียนสอนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานโดยสถานศึกษาเอกชนสามารถกู้ยืมเงินในการพัฒนาการจัดการศึกษาในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อให้สถานศึกษาเอกชนสามารถพึ่งตนเองได้

(5) กองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน ตามมาตรา 60 (7) เป็นการเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(6) กองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตามมาตรา 68 กำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุน โดยระดมทุนทั้งจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อพัฒนาคนและสังคม

สรุป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา การแบ่งระดับการศึกษานี้จะชี้ให้เห็นถึงการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินไปเพื่อการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่รัฐจะสนับสนุนให้ทั้งหมด ในขณะที่การศึกษาระดับอุดมศึกษารัฐจะสนับสนุนบางส่วนและให้สถาบันอุดมศึกษาหารายได้เอง ส่วนหนึ่งจากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม เมื่อเป็นเช่นนี้สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาก็จัดอยู่ในกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น หลักการในการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน ก็ควรจะอยู่ในหลักการที่ใกล้เคียงกัน ความแตกต่างอยู่ที่ว่า สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญานั้น จัดการศึกษาบนพื้นฐานของการขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อรองรับนักเรียนที่จบการศึกษาพื้นฐานที่จะทวีมากขึ้นเนื่องจากผลของพระราชบัญญัติการศึกษา และยังรองรับการศึกษาเพื่อชุมชนให้นักเรียนสามารถศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่นใกล้เคียงได้ เป็นทางเลือกของสังคมที่จะให้บุตรหลานได้เรียนต่อในระดับสูงโดยไม่ต้องละถิ่นฐาน สามารถประกอบอาชีพได้เมื่อสำเร็จการศึกษาและสามารถศึกษาต่อได้หากมีความพร้อม

ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีควรมีอย่างน้อย 3 ส่วนคือ

1. งบดำเนินการ ที่เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอนเงินเพื่อบุคลากร การวิจัย

2. งบประมาณ ที่เป็นค่าใช้จ่ายครุภัณฑ์ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง
3. งบประมาณ ที่เป็นค่าใช้จ่ายเฉพาะโครงการที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาผู้พิการ เด็กปัญญาเลิศ ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังต้องมีมาตรการสนับสนุนและจูงใจให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญามากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางด้านภาษี เช่น การยกเว้นภาษีวัสดุการศึกษา การลดหย่อนภาษีให้กับสถานประกอบการที่เข้ามาสนับสนุนการจัดการศึกษา เป็นต้น

สรุปภาพรวมการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาให้กับ สอศป. ได้ดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 รายได้ของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ประเภทของ เจ้าของ	รายได้จากงบประมาณแผ่นดิน			รายได้ของสถาบัน			
	งบดำเนินงาน 60%	งบลงทุน รัฐจัดให้ตาม ความจำเป็น*	งบอื่น รัฐจัดให้ตาม โครงการ	ค่า ธรรมเนียม 30%	ภาษี การศึกษา**	รายได้ อื่น ๆ	กองทุน
1. รัฐ					-	แสดงหารายได้ อื่น ทรัพย์สิน และการบริจาค 20%	กองทุนตาม พ.ร.บ. ยกเว้น ม. 60 (6) กองทุนกู้ยืม สถานศึกษาเอกชน
2. องค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่น	50%	รัฐจัดให้ตาม ความจำเป็น*	รัฐจัดให้ตาม โครงการ	30%	10%	แสดงหารายได้ จากที่อื่นและ ทรัพย์สินบริจาค 20%	กองทุนตาม พ.ร.บ. ยกเว้น ม. 60 (6) กองทุนกู้ยืมสถาน ศึกษาเอกชน
3. มหาวิทยาลัย	ใช้งบประมาณ ที่รัฐจัดให้ มหาวิทยาลัย	ใช้งบประมาณ ที่รัฐจัดให้ มหาวิทยาลัย	ใช้งบประมาณ ที่รัฐจัดให้ มหาวิทยาลัย	30%	-	แสดงหารายได้ จากที่อื่นและ ทรัพย์สินบริจาค 20%	กองทุนตาม พ.ร.บ. ยกเว้น ม. 60 (6) กองทุนกู้ยืมสถาน ศึกษาเอกชน
4. เอกชน	เงินอุดหนุน จากกองทุน การศึกษาต่าง ๆ	เจ้าของกิจการ	-	80%	-	แสดงหารายได้ จากที่อื่นและ ทรัพย์สินบริจาค 20%	กองทุนตาม พ.ร.บ. ให้ 6 กองทุน การศึกษาเอกชน

วิทยาลัยชุมชน :
รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เล่มที่ 2/2

จากตารางจะเห็นว่า สอตป. ในแต่ละรูปแบบจะมีความแตกต่างกันในแหล่งที่มาของรายได้ ซึ่งมีผลต่อการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาจากสถานศึกษา

* รัฐควรลดปริมาณงบประมาณที่ใช้ในการลงทุนจัดตั้ง สอตป. เพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีบทบาทเต็มทีในการลงทุนจัดตั้ง สอตป. ในพื้นที่ที่ยังมีความต้องการการศึกษาถึงวิชาชีพ

** ภาษีทางการศึกษา หมายถึงการที่องค์กรปกครองท้องถิ่นสามารถเก็บภาษีทางการศึกษาได้โดยตรงแต่มาตรการนี้คงจะเป็นมาตรการระยะยาว ในระยะสั้นรัฐบาลควรจัดสรรเงินจากภาษีที่เก็บได้มาใช้จ่ายเพื่อการศึกษา (Earmarked Tax) จะมีความเป็นไปได้มากกว่า หรือจะทำในรูปของการออกสลากกินแบ่งเพื่อเอาเงินมาใช้ในการศึกษาก็ทำได้

ตอนที่ 7 ความสัมพันธ์ภายนอกของสถาบัน อุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ความสัมพันธ์ภายนอกของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา อาจจำแนกได้เป็นความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำลังดูแล ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกเพื่อการเทียบโอน และความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกเพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่า ปริญญากับหน่วยงานที่กำลังดูแล

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาทั้งที่เป็นของรัฐ ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยและเอกชนมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำลังดูแลดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของรัฐ

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของรัฐ ประกอบด้วยสถาบันที่สังกัดกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกระทรวงอื่นที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง

1.1 สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาสังกัดกระทรวง การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่ กำลังดูแลด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านแผนและนโยบาย แผนและนโยบายการจัดการ ศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาสังกัดกระทรวง

การศึกษาฯ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา โดยประสานให้สอดคล้องกับแผนและนโยบายที่สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กำหนด สำหรับการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของรัฐ จะต้องจดทะเบียนที่สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

- ด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยผ่านเขตพื้นที่การศึกษา

- ด้านบริหารบุคคล บุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของรัฐสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู

- ด้านเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร การเปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาต้องสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา

- ด้านการประกันคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาจะได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกและการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทุกห้าปี

1.2 สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาสังกัดกระทรวงอื่น มีหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านแผนและนโยบาย แผนและนโยบายการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาสังกัดกระทรวงอื่นอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงต้นสังกัด แต่การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาขอจดทะเบียนจัดตั้งที่สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา
- ด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงต้นสังกัดโดยผ่านสายงานภายในกระทรวงนั้น
- ด้านบริหารบุคคล บุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของกระทรวงอื่น สังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการกระทรวงต้นสังกัด
- ด้านเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร การเปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาต้องสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
- ด้านการประกันคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาจะได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกและการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทุกห้าปี

2. สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของท้องถิ่น

มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านแผนและนโยบาย แผนและนโยบายการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของท้องถิ่นอยู่

ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของท้องถิ่น ขอบเขตทะเบียนจัดตั้งที่สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

- ด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ด้านบริหารบุคคล บุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของท้องถิ่นสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของท้องถิ่น

- ด้านเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร การเปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของท้องถิ่นต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

- ด้านการประกันคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาจะได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกและการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทุกห้าปี

3. สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของมหาวิทยาลัย

มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านแผนและนโยบาย แผนและนโยบายการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของมหาวิทยาลัย

อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา สำหรับการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาประเภทนี้ ขอจดทะเบียนจัดตั้งที่สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

- ด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมผ่านมหาวิทยาลัย

- ด้านบริหารบุคคล บุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของมหาวิทยาลัยสังกัดคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนมหาวิทยาลัย

- ด้านเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร การเปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของมหาวิทยาลัยเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา

- ด้านการประกันคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาจะได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกและการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทุกห้าปี

4. สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของเอกชน

มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านแผนและนโยบาย แผนและนโยบายการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของเอกชนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้รับใบอนุญาต ส่วนการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาของเอกชน ขอจดทะเบียนที่สำนักงาน

การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

- ด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก
ผู้รับใบอนุญาต

- ด้านบริหารบุคคล บุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา
ระดับต่ำกว่าปริญญาของเอกชนเป็น ลูกจ้างของสถาบัน

- ด้านเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร การเปิดสอนหลักสูตร
ต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของเอกชน
ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ที่กำหนดโดยสำนักงาน
คณะกรรมการอุดมศึกษา

- ด้านการประกันคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาระดับ
ต่ำกว่าปริญญาจะได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกและการ
ประเมินผลการจัดการศึกษา โดยสำนักรับรองมาตรฐานและ
ประเมินคุณภาพการศึกษาทุกห้าปี

ความสัมพันธ์ของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา
ประเภทต่าง ๆ กับหน่วยงานที่กำกับดูแล อาจสรุปได้ดังตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 ประเภทและความสัมพันธ์ของ สอตป. กับหน่วยงานที่กำกับดูแล

ประเภท	ความสัมพันธ์				
	แผน นโยบายและ การจัดตั้ง	งบประมาณ	บริหารบุคคล	เกณฑ์มาตรฐาน หลักสูตร	ประกันคุณภาพ
รัฐ : กระทรวง การศึกษา กระทรวงอื่น	สำนักคณะกรรมการ การอุดมศึกษาและ เขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงต้นสังกัด และเขตพื้นที่ การศึกษา	กระทรวงศึกษา ผ่านเขตพื้นที่ การศึกษา กระทรวง ต้นสังกัด	องค์กรกลางบริหาร ข้าราชการครู องค์กรกลางบริหาร บุคคลของต้นสังกัด	สำนักงาน คณะกรรมการ การอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา	สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา
ท้องถิ่น	องค์กรบริหารส่วน ท้องถิ่นและเขต พื้นที่การศึกษา	องค์กรปกครอง ท้องถิ่น	องค์กรกลางบริหาร บุคคลของท้องถิ่น	สำนักงานคณะ กรรมการอุดมศึกษา	สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยและ เขตพื้นที่การศึกษา	กระทรวง การศึกษาผ่าน มหาวิทยาลัย	คณะกรรมการ ข้าราชการพนักงาน มหาวิทยาลัย	สำนักงานคณะ กรรมการอุดมศึกษา	สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา
เอกชน	ผู้รับใบอนุญาตและ เขตพื้นที่การศึกษา	ผู้รับใบอนุญาต	ผู้จ้างของ สถานศึกษา	สำนักงานคณะ กรรมการอุดมศึกษา	สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา

วิทยาลัยชุมชน :
รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา เล่มที่ 2/2

ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา กับหน่วยงานนอกเพื่อการเทียบโอนผลการเรียนของนักศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ควรมีความสัมพันธ์กับสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาอื่น มหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตพื้นที่การศึกษาหรือเขตบริการ (หรือภูมิภาค หรือเขตการศึกษา) ในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการเทียบโอนของนักศึกษาระหว่างสถาบัน และการเชื่อมต่อระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

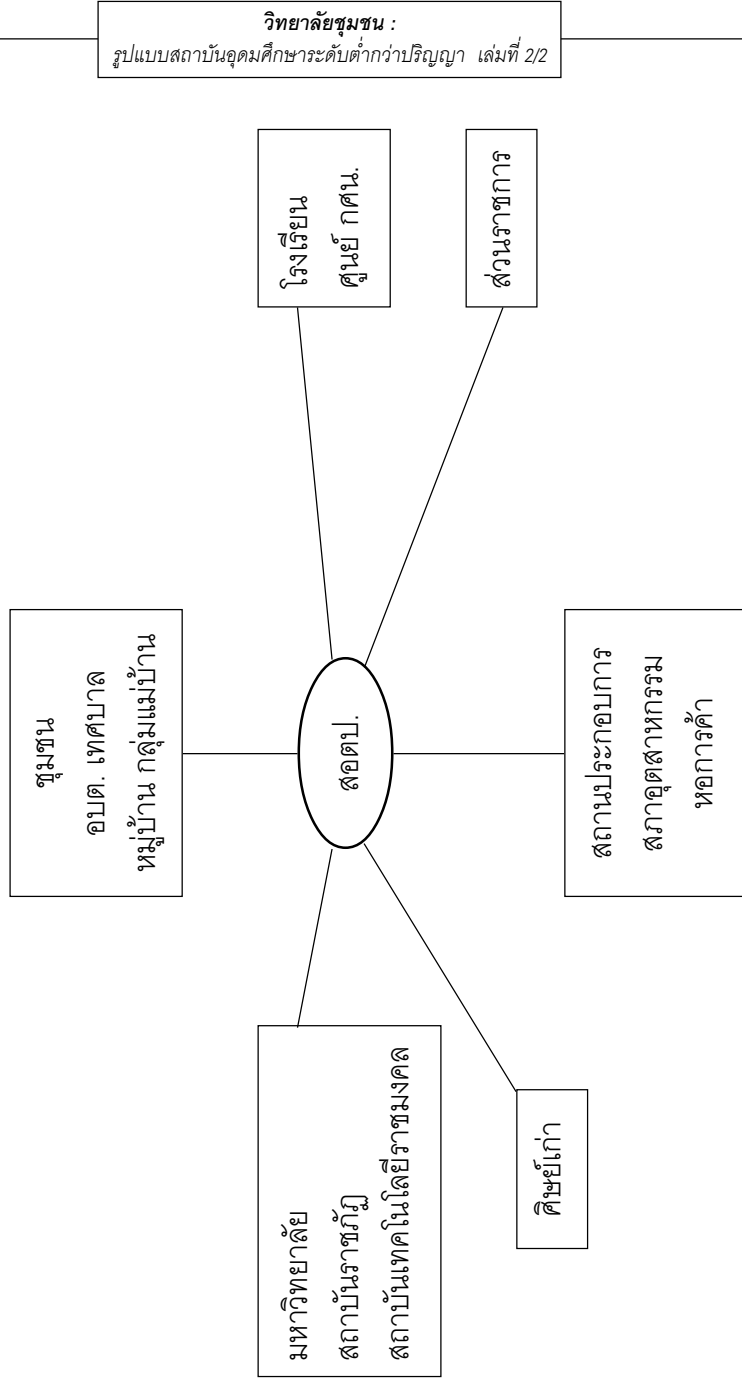
เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการดังกล่าว อาจมีสถาบันอุดมศึกษาสถาบันใดสถาบันหนึ่งเป็นแม่ข่ายมีการผลิตเปลี่ยนแปลงกันเป็นแม่ข่ายจัดประชุมสม่ำเสมอ ทั้งนี้ ควรเป็นเครือข่ายที่รัฐให้ความช่วยเหลือและยอมรับโดยคณะกรรมการอุดมศึกษาส่งเสริมให้จัดตั้งขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา กับหน่วยงานภายนอกเพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

เนื่องจากพันธกิจของสถานศึกษาอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาเป็น (1) การผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับเทคนิค แก่ผู้จบมัธยมศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น (2) จัดการ

ศึกษาระดับอุดมศึกษา 2 ปีแรกแก่ผู้ประสงค์จะเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา (3) จัดการศึกษาระยะสั้นทางด้านวิชาการและวิชาชีพแก่ผู้ต้องการเพิ่มพูนวิทยฐานะและวิชาชีพให้สอดคล้องกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงของการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต และ (4) ให้บริการทางวิชาการและวิชาชีพในด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน ในการดำเนินการตามพันธกิจดังกล่าว สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญามีความจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และมีคุณภาพ ดังแผนภาพที่ 2.11

แผนภาพที่ 2.11 ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา กับหน่วยงานอื่น

1. ความร่วมมือกับฝ่ายอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการ ในท้องถิ่น ได้แก่ หอการค้าสภาอุตสาหกรรม เกี่ยวกับการ จัดสถานที่ฝึกงานและการจัดการศึกษาถึงวิชาชีพชั้นสูงตาม มาตรฐานวิชาชีพ ทั้งนี้ เพื่อให้การผลิตนักศึกษาเป็นที่ยอมรับ และมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

2. ความร่วมมือกับโรงเรียนมัธยมศึกษาและศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนในชุมชน เพื่อสำรวจความต้องการศึกษาต่อระดับ อุดมศึกษาของนักเรียน ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ อันจะเป็น แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน

3. ความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ อบต. เทศบาล หมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน เพื่อสำรวจความต้องการและจัดการศึกษาระยะสั้น ทางด้านวิชาการและวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องการเพิ่มพูนวิทยฐานะและ วิชาชีพได้สอดคล้องกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงของการประกอบ อาชีพและการดำรงชีวิต เพื่อให้การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 29 ที่ระบุว่า “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ

เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน”

4. เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา หน่วยงานจัดการศึกษา องค์กรวิชาชีพ ทั้งในเขตพื้นที่การศึกษา นอกเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนเครือข่ายกับสถาบันในต่างประเทศ เพื่อให้สามารถจัดหลักสูตรได้หลากหลายและมีคุณภาพ จากความร่วมมือดังกล่าว อาจมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรการสอนโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อย

5. ความร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาฝีมือแรงงาน

6. ความสัมพันธ์กับศิษย์เก่าในการให้ข้อมูลในการปรับปรุง และสนับสนุนการจัดการศึกษา

บทที่ 3 ยุทธศาสตร์การจัดตั้งและการ ดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา

ยุทธศาสตร์การจัดตั้ง

1.1 ชื่อเรียกสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ควรใช้ชื่อ “วิทยาลัยชุมชน” เนื่องจากเป็นชื่อที่ใช้เรียกกันจนเกิดความคุ้นเคยและได้รับการยอมรับระดับหนึ่ง ตลอดจนมีการใช้ชื่อนี้เรียกสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่จัดทำอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ มาก่อนบ้างแล้ว

1.2 การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

การจัดตั้ง สอตป. ทั้ง 4 ประเภทควรดำเนินการดังนี้

1.2.1 สอตป. ของรัฐ

1) สอตป. ของกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ก. ยุบรวมวิทยาลัยต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน ที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันให้อยู่ภายใต้ระบบบริหารเดียวกัน พร้อมทั้งขยายหลักสูตรที่เปิดสอนทั้งวิชาการ และวิชาชีพ แต่บางวิทยาลัยอาจเปิดสอนเฉพาะวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญก็ได้

ข. สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาที่ยังไม่มี สอศป. ตั้งอยู่อาจจัดตั้งวิทยาลัยที่เปิดสอนระดับต่ำกว่าปริญญาในรูปแบบของการต่อยอดมัธยมศึกษา (high school extension) โดยใช้ทรัพยากรและสถานที่ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นเป็นสถานที่ตั้งของสถานศึกษา โดยหลักสูตรที่เปิดสอนอาจมีทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพตามความต้องการของท้องถิ่น

2) สอศป. ของกระทรวงทบวง กรมอื่น ๆ ยังคงสภาพเป็นวิทยาลัยเฉพาะทางที่จัดการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมบุคลากรสำหรับกระทรวง ทบวง กรมนั้น

1.2.2 สอศป. ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและเป็นความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น จัดตั้งวิทยาลัยชุมชน โดยมีการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการศึกษาความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการศึกษาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งเกณฑ์การจัดตั้งและแนวทางการบริหาร สอศป. ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้น

1.2.3 สอศป. ของมหาวิทยาลัย รัฐควรสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาทั้งของรัฐและเอกชนจัดตั้ง สอศป. ในรูปแบบของวิทยาลัยชุมชนขึ้นในท้องถิ่น เพื่อเป็นแบบอย่างของการจัด สอศป. ให้แก่องค์กรต่าง ๆ

1.2.4 สอศป. ของเอกชน รัฐควรสนับสนุนให้เอกชนจัดตั้ง สอศป. ในรูปวิทยาลัยชุมชน โดยการแปรสภาพโรงเรียน

เอกชนที่เปิดสอนอาชีวศึกษาระดับ ปวส. เป็นวิทยาลัย หรือ
จัดตั้งขึ้นใหม่ตามความต้องการของผู้ขอจัดตั้ง

1.3 เงื่อนไขการจัดตั้ง

3.1.1 สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาทุก
ประเภทจะต้องยื่นเสนอขอจัดตั้ง ณ สำนักงานการศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาที่สถาบันนั้นตั้งอยู่

1.3.2 สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาทุก
ประเภทจะต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน ทั้งมาตรฐาน
หลักสูตร มาตรฐานครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร
ทางการศึกษา และมาตรฐานวัสดุอุปกรณ์สื่อการศึกษา ห้องสมุด
และขนาดของพื้นที่ที่ตั้งวิทยาลัย

1.3.3 ในเขตพื้นที่การศึกษาหนึ่งควรมี สอตป. ของรัฐ
เพียงแห่งเดียว ส่วนขององค์กรปกครองท้องถิ่นหรือของเอกชน
หากจะมีการขอจัดตั้งให้ขึ้นอยู่กับความพร้อมขององค์กรปกครอง
ท้องถิ่นและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

1.4 วิธีการ

1.4.1 จัดร่างพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาระดับ
ต่ำกว่าปริญญา โดยให้ครอบคลุมข้อกำหนดในการจัดตั้ง ซึ่งอาจ
ประกอบด้วยสาระบัญญัติดังนี้ แนวทางการจัดตั้ง ภารกิจของ
สถาบัน สถานะทางการเงิน ผู้รับผิดชอบพิจารณาการจัดตั้ง
มาตรฐานการศึกษา โครงสร้าง ระบบการศึกษา หลักสูตรการศึกษา
การสนับสนุนทรัพยากรจากรัฐ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และจากเอกชน การจัดสรรรายได้ สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ การประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน พร้อมทั้งมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการออกกฎกระทรวง เพื่อกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดตั้ง การดำรงอยู่และการ เลิกล้ม สอดตป.

1.4.2 ปรับปรุงพระราชบัญญัติสถานศึกษาเอกชนให้มี ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดตั้ง สอดตป. ของเอกชนในรูปแบบของ วิทยาลัย หรือสถาบัน หรือเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น และให้สามารถ ออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการ จัดตั้ง การดำรงอยู่ และการยุบเลิก สอดตป. เอกชน

1.4.3 สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาควรจัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่พิจารณาการ จัดตั้ง ยุบรวม ดำรงอยู่ และเลิกล้ม สอดตป. รวมทั้งการกำกับ ติดตามและประสานการดำเนินงานของ สอดตป. ที่ตั้งอยู่ในเขต พื้นที่การศึกษา

ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

กระทรวงการศึกษาฯ ควรดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจาย อำนาจการบริหารงานบุคคลของ สอดตป. สังกัดกระทรวงฯ ไปยัง เขตพื้นที่การศึกษาและสถาบันการศึกษา

2. จัดตั้งและวางแนวทางส่งเสริมเพื่อให้มีระบบ กระบวนการ

ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรใน สอตบ. เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง และเพื่อให้มีมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพตามที่องค์กรวิชาชีพครู และองค์กรวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษากำหนด

3. จัดตั้ง กำกับ และประสานสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง ทั้งควรจัดหลักสูตรระดับต่าง ๆ เพื่อเตรียมและพัฒนาครู และผู้บริหาร สอตบ. ในลักษณะเดียวกันกับที่วิทยาลัยปกครองและวิทยาลัยทางทหารของเหล่าทัพต่าง ๆ จัดทำ

4. เสนอให้รัฐจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรและการเทียบโอน

กระทรวงการศึกษาฯ ควรดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

1. จัดให้มีหลักสูตรประเภทประกาศนียบัตร 1 ปี และ 2 ปีในวิทยาลัยชุมชนต่าง ๆ สำหรับผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. วางแผนรองรับนักศึกษาที่สำเร็จวิทยาลัยชุมชน 2 ปี โดยเปิดโอกาสให้มีการรับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนให้ได้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญา นอกเหนือจากการจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาของตนต่อจากปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัย

นั้น ๆ โดยมีการกำหนดสัดส่วนการรับนักศึกษาที่สำเร็จจากวิทยาลัยชุมชนเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาอย่างชัดเจน

3. กระทรวงการศึกษาฯ ควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอนหลักสูตรและหน่วยกิตการศึกษาระหว่างวิทยาลัยชุมชนด้วยกันเองและระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับมหาวิทยาลัย โดยบางหลักสูตรเทียบโอนทั้งหลักสูตร บางหลักสูตรอาจเทียบโอนได้บางรายวิชา

4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชนทุกประเภทในเขตพื้นที่การศึกษากับมหาวิทยาลัยที่มีเขตบริการครอบคลุมเขตพื้นที่การศึกษานั้น

ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ

1. ให้นำหน่วยงานในสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา รับผิดชอบการประเมินและประกันคุณภาพวิทยาลัยชุมชน โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาโดยอนุโลม

2. ให้องค์ประกอบการประกันคุณภาพวิทยาลัยชุมชนอิงองค์ประกอบของสถาบันอุดมศึกษาอย่างน้อย 8 องค์ประกอบ โดยไม่เน้นองค์ประกอบด้านการวิจัย

3. ให้มีระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในของวิทยาลัยชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรการศึกษา

รัฐควรดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนงบประมาณแผ่นดินเพื่อการจัดการของสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของรัฐในสัดส่วนร้อยละ 50-70 ของงบดำเนินการ
2. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเก็บภาษีเพื่อการศึกษา
3. พัฒนาระบบสนับสนุนการระดมทรัพยากรจากชุมชน เช่น มาตรการยกเว้นภาษีเงินบริจาคเพื่อการศึกษา
4. จัดตั้งกองทุนต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ภาคเอกชนสามารถจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กองทุนกุ๋ยมดอกเบ๊ยต่ำ มาตรการปลดอดภาษีนำเข้าวัสดุ ครุภัณฑ์ทางการศึกษา
5. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา มีความมั่นคงทางการเงินด้วยการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาสถาบัน (endowment fund)

ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับหน่วยงานที่กำกับดูแลและสนับสนุนวิทยาลัยชุมชน

กระทรวงการศึกษาฯ ควรดำเนินการต่อไปนี้

1. ให้สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้เป็น

มาตรฐานเดียวกันสำหรับวิทยาลัยชุมชนทั้งของรัฐ ท้องถิ่น มหาวิทยาลัย และเอกชน

2. ให้สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่ การศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบจัดตั้ง ยุบ รวม หรือยกเลิก วิทยาลัยชุมชนทุกประเภท (ของรัฐ ท้องถิ่น มหาวิทยาลัย และเอกชน) ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3. ให้สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่ การศึกษา มีฝ่ายหรือกลุ่มงานเดียวกันดูแลด้านวิทยาลัยชุมชน ทั้งที่เป็นของรัฐ ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยและเอกชน

4. ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการ ศึกษา ทำการประเมินผลการจัดการศึกษา และดูแลให้มีการ ประกันคุณภาพวิทยาลัยชุมชนตามเกณฑ์และวิธีการประเมิน คุณภาพภายนอก

5. ให้หน่วยงานในสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาที่ รับผิดชอบนโยบายและแผนตลอดจนงบประมาณและทรัพยากร เพื่อการอุดมศึกษาดูแลภารกิจดังกล่าว ทั้งในส่วนที่เป็นอุดมศึกษา ระดับปริญญาและระดับต่ำกว่าปริญญา

6. ให้วางแผนและดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การจัดการศึกษาของ สอศตป. เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาที่จะรับผู้จบจาก สอศตป. เข้าเรียนต่อระดับปริญญา

7. ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง สอศป.
ในเขตพื้นที่การศึกษากับองค์กรชุมชนต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริมความ
ร่วมมือ และสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับนี้ในเขตพื้นที่การ
ศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน

บทที่ 4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

ข้อเสนอหลัก

รัฐควรพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับประเภท รูปแบบการจัดตั้ง โครงสร้างและระบบบริหารอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ข้อเสนอเพื่อดำเนินการต่อไป

เมื่อให้ความเห็นชอบข้อเสนอหลักแล้ว รัฐควรดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ดังนี้

1. ข้อเสนอเพื่อการจัดตั้งและการบริหารสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

1.1 รัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้ชัดเจน ทั้งในด้านการจัดตั้ง ประเภท รูปแบบ และการจัดการสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา การแบ่งภาระรับผิดชอบระหว่างรัฐกับเอกชน และระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองท้องถิ่น

1.2 รัฐควรตรากฎหมายเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา โดยมีสาระบัญญัติครอบคลุมการเรียกชื่อสถาบัน

ภารกิจ สถานะการเงิน มาตรฐานการศึกษา และผู้รับผิดชอบ การกำกับดูแลและการประเมิน การสนับสนุนทรัพยากรจากรัฐ จากองค์กรปกครองท้องถิ่นและจากเอกชน การจัดหารายได้ สวัสดิการ ผลประโยชน์ ฯลฯ พร้อมทั้งมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการ จัดสรรรายได้ สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ ฯลฯ การกำหนดกฎ กระทรวง เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้ง ยุบรวม และ เลิกล้ม (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23)

1.3 รัฐควรออกกฎกระทรวงและระเบียบเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้ง สอตป.

1.4 กระทรวงการศึกษาฯ ควรออกกฎกระทรวง และ ระเบียบเพื่อกระจายอำนาจให้แก่เขตพื้นที่การศึกษาในการพิจารณา จัดตั้ง ยุบเลิก เลิกล้ม สอตป. และการกำกับ ดูแล ติดตาม และ ประเมินผลการจัดการศึกษาของ สอตป. ในเขตพื้นที่

1.5 รัฐควรกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และ กระทรวง ทบวง กรมอื่น เกี่ยวกับการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่า ปริญญา

1.6 กระทรวงการศึกษาฯ ควรออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลใน สอตป. ของกระทรวงฯ ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ สอตป.

1.7 รัฐควรจัดโครงการทดลองการจัด สอตป. รูปแบบ ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานเพื่อการ

ขยายการจัดอุดมศึกษาระดับนี้ให้กว้างขวางต่อไป

2. ข้อเสนอเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

2.1 สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ควรพัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกของ สอศตป.

2.2 สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ควรกำหนดนโยบายและแผนงาน เพื่อการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรใน สอศตป. ทุกประเภทอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง

2.3 สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและกระบวนการประเมินมาตรฐานของ สอศตป. ทุกประเภทให้เป็นแนวทางเดียวกัน

2.4 กำหนดโครงสร้างและเกณฑ์หลักสูตรประกาศนียบัตร ปี 1 และ ปี 2 ของวิทยาลัยชุมชน

2.5 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอนหลักสูตรและหน่วยกิต การศึกษาระหว่างวิทยาลัยด้วยกันและระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับมหาวิทยาลัย

2.6 กำหนดแนวทางและวิธีการส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชนทุกประเภทที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา เดียวกัน และระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับมหาวิทยาลัยที่มีเขตพื้นที่บริการครอบคลุมเขตพื้นที่การศึกษานั้น

2.7 รัฐควรวางแผนและดำเนินการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ สอศตป. เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสถาบันอุดม-

ศึกษาระดับปริญญาที่จะรับผู้จบจาก สอตป. เข้าเรียนต่อระดับปริญญา

2.8 รัฐควรวางแผนและวิธีการส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการของวิทยาลัยชุมชนทุกประเภท ที่อยู่ในเขตพื้นที่เดียวกัน และระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับมหาวิทยาลัยที่มีเขตพื้นที่บริการครอบคลุมเขตพื้นที่การศึกษานั้น

2.9 รับและสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาควรมีนโยบายที่จะต้องรับ สอตป. ที่จัดตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ เข้าเป็นสถาบันในเครือข่ายที่จะต้องรับผิดชอบช่วยพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของ สอตป. นั้น ๆ พร้อมกับมีข้อตกลงที่จะรับนักศึกษาที่จบจาก สอตป. ในเครือข่ายเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาในสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาที่ทำความตกลงนั้น

3. ข้อเสนอเกี่ยวกับทรัพยากรการศึกษา

3.1 รัฐควรกำหนดเกณฑ์ แนวทาง และสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้แก่ สอตป. ทั้ง 4 ประเภท

3.2 รัฐควรตรากฎหมายเกี่ยวกับภาวะการศึกษาและสนับสนุนให้องค์กรปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้ง สอตป. สามารถเก็บภาวะการศึกษาเพื่อนำไปใช้จัดการศึกษาได้

3.3 รัฐควรพัฒนาระบบและมาตรการระดมทรัพยากรจากชุมชนมาใช้เพื่อจัดการอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

3.4 รัฐควรจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนภาคเอกชนในการจัดการอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

3.5 รัฐควรกำหนดแนวทางสนับสนุนและส่งเสริมให้ สอตป. จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาสถาบัน (endowment fund)

4. ข้อเสนอเกี่ยวกับการร่วมรับภาระจัดการศึกษา

4.1 ปรับปรุงพระราชบัญญัติสถานศึกษาเอกชนเพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนสามารถจัดอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาได้โดยใช้ชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น เช่น วิทยาลัย สถาบัน เป็นต้น

4.2 รัฐควรออกกฎกระทรวงและระเบียบเกี่ยวกับการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการจัดสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และการประเมินความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการศึกษาและการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งกำหนดเกณฑ์ความพร้อมขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่สามารถจัดการศึกษาระดับนี้ได้

4.3 กำหนดนโยบายและแผนงาน ตลอดจนถึงส่วนที่มหาวิทยาลัยจะรับผู้จบอนุปริญญาจากวิทยาลัยชุมชนเข้าเรียนต่อระดับปี 3 และ ปี 4

4.4 รัฐควรส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง สอตป. ในเขตพื้นที่การศึกษากับองค์กรชุมชนต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริมความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับนี้ในเขตพื้นที่การศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน

ข้อเสนอเกี่ยวกับเงื่อนไขการจัดตั้ง สอตป.

1. สอตป. ทุกประเภทจะต้องยื่นเสนอขอจัดตั้ง ณ สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่สถาบันตั้งอยู่
2. สอตป. ทุกประเภทจะต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์มาตรฐานเดียวกันทั้งมาตรฐานหลักสูตรมาตรฐานครู บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา และมาตรฐานวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการศึกษา ห้องสมุด และขนาดพื้นที่ของ สอตป.
3. เขตพื้นที่การศึกษาย หนึ่ง ควรมี สอตป. ของรัฐเพียงแห่งเดียว ส่วนขององค์กรปกครองท้องถิ่นหรือของเอกชนหากจะมีการจัดตั้งให้ขึ้นอยู่กับความพร้อมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและความต้องการของเอกชนผู้ขอจัดตั้ง

บรรณานุกรม

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน **กรอบแนวคิดการเทียบโอนผลการ
ศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**
กรุงเทพฯ : รั้งีการพิมพ์, 2543
- กรมพลศึกษา **คู่มือการจัดการศึกษาและการประเมินผลการ
ศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง
พ.ศ. 2542** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542
- กรมพลศึกษา **หลักสูตรและแนวการสอนสำหรับวิทยาลัย
ชุมชน ระดับ ปวส. เล่ม 1** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา,
2542
- กรมพลศึกษา **หลักสูตรและแนวการสอนสำหรับวิทยาลัย
ชุมชน ระดับ ปวส. เล่ม 2** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา,
2542
- กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ **เอกสารงบประมาณประจำปี
ปี 2542** กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมศิลปากร, 2542
- กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ **เอกสารงบประมาณประจำปี
ปี 2543** กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมศิลปากร, 2543
- กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ **หลักสูตรการศึกษาระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)** กรุงเทพฯ : กรม
อาชีวศึกษา, 2538 (อัดสำเนา)

กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ **เอกสารงบประมาณ
ประจำปี 2542** กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา,
2542

กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ **เอกสารงบประมาณ
ประจำปี 2543** กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา,
2543

กองงานวิทยาเขต สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล **โครงสร้าง
หลักสูตรระดับ ปวส.** [กรุงเทพฯ] : รม., 2538

คณะกรรมการการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวง
ศึกษาธิการ **ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ ข้อมูลการจัด
เขตพื้นที่การศึกษาตามเขตอำเภอและเขตเลือกตั้ง**
[กรุงเทพฯ] : ศธ. 2542

คณะอนุกรรมการดำเนินการปฏิรูปการเทียบโอนผลการศึกษาทุก
ระดับการศึกษา **กรอบแนวคิด การเทียบโอนผลการศึกษา
ทุกระดับการศึกษา** เอกสารประกอบการประชาพิจารณ์
วันที่ 19 เมษายน 2543 กรุงเทพฯ : รัชสีการพิมพ์, 2543

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 653/ 2538 **เรื่อง กำหนดกรอบ
หลักสูตรการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
(ปวส.)** ของกระทรวงศึกษาธิการ

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 264/ 2540 **เรื่อง ให้ใช้หลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2540**

- ฉันทนา จันทน์บรรจง **การปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น**
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
2542
- ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ **รายงานประจำปี 2543 ทบวง
มหาวิทยาลัย** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง,
2543
- ทองอินทร์ วงศ์ไธธร **โครงสร้างและการบริหารมหาวิทยาลัย
และวิทยาลัยอเมริกัน: กรณีสถาบันของรัฐ ในรัฐ
แคลิฟอร์เนีย** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2532
- นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ **รายงานการวิจัยประกอบการ
ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การ
ศึกษาเฉพาะกิจเฉพาะกลุ่ม** [กรุงเทพฯ] : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, 2541
- พระราชบัญญัติกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2541
- พระราชบัญญัติกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อโครงการอาหารกลางวัน
โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535
- มัทนา สานติวัตร และคณะ **เอกสารวิจัยเรื่องการเทียบระดับ
และเทียบโอนผลการเรียนระดับอุดมศึกษา** [กรุงเทพฯ] :
ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารเงินทุนหมุนเวียน
เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู พ.ศ. 2540

- ระเบียบทบวงมหาวิทยาลัยว่าด้วยเงินทุนหมุนเวียนเพื่อสวัสดิการ
เคหะสงเคราะห์บุคลากรทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2534
- ระเบียบทบวงมหาวิทยาลัยว่าด้วยเงินทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนา
สถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2532
- ระเบียบทบวงมหาวิทยาลัยว่าด้วยเงินทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนา
อาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2540
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล **สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
รายงานสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2542** [กรุงเทพฯ] :
รม., 2542
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล **โครงสร้างหลักสูตรระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลักสูตร 2 ปี รับผู้จบ
การศึกษาระดับ ปวช. สาขาคหกรรมศาสตร์** [กรุงเทพฯ] :
รม., มปป, (อัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **การคาดประมาณ
ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2542-2559** กรุงเทพฯ :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดไอเดียสแควร์, 2542
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **การประมาณการ
จำนวนนักเรียน นักศึกษา ปีการศึกษา 2542-2559**
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2543
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **การปฏิรูปการศึกษา
สำหรับศตวรรษที่ 21 ของสาธารณรัฐ เกาหลี เพื่อ
ความเป็นผู้นำในยุคสารสนเทศและโลกาภิวัตน์** กรุงเทพฯ :
ที.พี. พรินท์, 2542

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **ความสามารถในการ
แข่งขันระดับนานาชาติ พ.ศ. 2542** รายงานผลการ
วิเคราะห์และสรุปผลการสัมมนา กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์,
2543

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **แนวทางการปฏิรูป
การศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542** [กรุงเทพฯ] : สกศ., 2543

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **พระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542** [กรุงเทพฯ]: สกศ., 2542

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **รายงานการปฏิรูป
การศึกษาในประเทศแคนาดา พ.ศ. 2541** [กรุงเทพฯ] :
สกศ., 2542

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **รายงานข้อมูล
ทำเนียบสถานที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด ต่าง ๆ รวม
9 กระทรวงและ 1 หน่วยงาน ปี 2540** [กรุงเทพฯ] : สกศ.,
2540

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ร่าง) **รายงาน
สถานภาพข้อมูลพื้นฐานการศึกษาเฉพาะทางของ
ประเทศไทย ปี 2543** เอกสารประกอบการสัมมนาทาง
วิชาการ เรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาเฉพาะทาง ตาม
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 [กรุงเทพฯ] :
สกศ., 2543

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **รายงานสถิติการ
ศึกษาของประเทศไทย ปี 2542** กรุงเทพฯ : พริกหวาน
กราฟฟิค, 2543

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **สถิติและดัชนี
นักเรียน นักศึกษา ปีการศึกษา 2529-2541** [กรุงเทพฯ] :
สกศ., 2542

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน **การจัดการศึกษา
เอกชน** [กรุงเทพฯ] : สช., 2543

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา **การจัดระบบบริหารงานสถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัย
ช่างศิลป์** [กรุงเทพฯ] : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ **การศึกษาตัวแปรเพื่อ
กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การ-
ศาสนา, 2542

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย **เรื่อง การปฏิรูปอุดมศึกษา
ของไทย: การเปลี่ยนแปลงใหม่เพื่ออนาคต** เอกสาร
ประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการ ณ โรงแรมแอม-
บาสซาเดอร์ สุขุมวิท กรุงเทพมหานคร 21 สิงหาคม 2543
[กรุงเทพฯ] : 2543

Blackfeet Community College, Montana, Available: [http://www.
Montana.edu/www.bcc/](http://www.Montana.edu/www.bcc/admissio.html) admissio. html.(Accessed 21/ /9/ 43).

Chemeketa Community College 1997-98 Catalog. Oregon,
Chemeketa Community College, 1998.

- Education Guide *Catalog - 2000: North Carolina Community College System* Catalog. North Carolina, 2000.
- Gabert Glen, *Community Colleges in the 1995* Indiana: Phi Delta Kappa Educational Foundation, 1991.
- Ministry of Education, Science, Sport and Culture. Research and Statistics Planning Division, Minister's Secretariat, *School Basic Survey*. (Aug. 2000) Available: http://www.jin-japan.org/stat/category_16.html [Accessed September 9,2000].
- Ministry of Education, Science, Sport and Culture. *Trends in the Enrollment and the Proportion of Students Going up to Upper Secondary and Higher Education*. (Dec. 1995) Available: <http://www.monbu.go.jp/stat-en/image/09030ea.gif> [Accessed September 9,2000].
- Ministry of Education, Science, sport and Culture. *1984. Higher Education* Available: <http://www.monbu.go.jp/aramashi/2000eng/e04/e04-6.htm> [Accessed September 11,2000].
- Monbusho, Higher Education Bureau. *Higher Education in Japan*. Japan: Ministry of Education, Science and Culture, 1984.
- Tsunoda, Jogce S. บรรยายเรื่อง “*University of Hawaii Community College*” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 1 พฤศจิกายน 2543.

UNESCO, Bangkok. *Higher Education in Asia and the Pacific*. Bangkok: UNESCO Regional Office. No. 24. 1983.
University of New Mexico - Gallup Available : <http://www.gallup.unm.edu/mission.html> (Accessed 21/9/43)

**รายงานชุด การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อปฏิรูประบบอุดมศึกษา
มี 4 เล่ม ประกอบด้วย**

1. แนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยโทรสนเทศ
(virtual university) ของประเทศไทย
2. วิทยาลัยชุมชน : รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาระดับต่ำกว่า
ปริญญา
3. การเงินอุดมศึกษา
4. ความคิดในการพัฒนาอุดมศึกษาไทยในรอบศตวรรษ

ที่ปรึกษา	ดร. รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
คณะผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร. ทองอินทร์ วงศ์โสธร รองศาสตราจารย์ ดร. ประยูร ศรีประสาธน์ รองศาสตราจารย์ ดร. ปราณีย์ สังขะวรรณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิศวีรานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร. นฤมล ตันธสุระเศรษฐ์ ดร. จิตรา เตมีย์
บรรณาธิการ	นางสุทศศรี วงษ์สมาน ผู้อำนวยการสำนักงานโครงการปฏิรูปอุดมศึกษา
ผู้ประสานงาน	นายอรรถพงศ์ สุขสมนิตย์

สำนักโครงการปฏิรูปอุดมศึกษา
มิถุนายน 2544

...เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า

หากท่านไม่ใช่หนังสือเล่มนี้แล้ว

โปรดมอบให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป...

